

UGLJIK NA SUNCU

IVAN VIDAK

SADRŽAJ

Parabola	5
Berti Foks	11
Nokturno	21
Dičji grobovi	31
Nevidljivi čovjek	43
Konc-logos	53
Odrasli i djeca	58
Ništa lijepo	67
O autoru	76
Impresum	77

Borku

Obišli smo cili Stevicin sokak, od kuće do kuće, i pitali čeljad zašto je Stevica Čatalinac odlučio postat svinjče. S nama su se 'tile divanit sam' babe. Pokrile bi se maramom, ušmrkale nos u maramku i otrsale oče. I svaka od nji' je šapćala, ko da se boji da će ju kogod čut.

PARABOLA

Misa samo što nije počela kad su Manda i njezin tridesetogodišnji sin Gustaf te nedjelje ušli u crkvu. Manda ga je povukla prema stupu na kojem je u povećoj mramornoj posudi stajala sveta voda. Umočila je ruku i prekrižila se, a zatim, vidjevši da Gustaf blijedo gleda, umočila je i njegovu. Gustaf je vlažnu ruku obrisao o lice kao da njome skida umor s naborana čela i upalih očiju.

Manda ga je povukla za rukav i šaptom dodala:

- Idemo naprid pa ćemo pivat...

Dok su hodali prema prednjim redovima, gdje su sjedile starice koje su vodile pjesmu i molitvu, Manda se propinjala na prste ne bi li negdje ugledala bar dva slobodna mjesta, jedno pored drugog. Bilo je nečeg gotovo prkosnog u njenoj gordo uzdignutoj glavi koja se nije okretala ususret niti jednom od silnih pogleda koji su dopirali sa svih strana. Samo se načas zaustavila kad je Gustaf nasred crkve zastao, ugledavši veliki kip Isusa prikovana na križ, kojemu su stidni dijelovi bili skriveni nekom plahtom obojanom u zlatnu boju.

- Isus u zlatni gaća! - veselo je ciknuo Gustaf kao razveseljen nekim poznatim mjestom.

- De, idemo. Misa će nam početi - opet je šapnula Manda i povukla ga za sobom.

Starice iz prvih redova svojim su hladnim, škripavim i pomalo zastrašujućim glasovima, slivenim u mantru lišenu svake estetike, vodile molitvu, iščekujući dolazak svećenika:

- Prikazujem ti sve trude i tegobe, bolesti i nevolje, što sam ih pritrpio do sada; bile ti na hvalu i slavu! Ponizno te molim, oprosti mi grihe, podilji mi milost prave pokore, poboljšanje života i stalnost u tvojoj svetoj službi...

Na nešto nižim frekvencijama dovoljno izvježbano uho moglo je čuti znatiželjne komentare ljudi.

- Evo nam se i Gustaf vratio...

- Otkud se sad ovaj stvorio?

- Bome, vratio nam se Romeo.

- A vidi nam Mandu! Ko neka šefica 'oda...

Povod komentarima bio je Gustafov jednogodišnji boravak u duševnoj bolnici. Svi su znali priču o nesretnoj ljubavi koju je doživio, o „okrutnoj“ Marini koja ga je ostavila mjesec dana prije svadbe zbog drugog muškarca. U tankočutnom Gustafu to je otvorilo ponor zbog kojeg su ga tri dana tražili po šumi, da bi ga naposljetku pronašli gola i usnula u zimskoj hranilici za divljač. Nakon toga je smješten u bolnicu i punih godinu dana nitko ga nije vidio. Sve dok se ove nedjelje nije pojavio na misi.

- Tu ćemo morat sist - rekla je Manda ugledavši dva razdvojena mjesta. Njezino se sjedalo nalazilo u drugom redu lijevo a njegovo u drugom redu desno, tako da ih je dijelila široka mramorna prilazna staza. U prvih nekoliko redova te lijeve, Mandine strane sjedile su spomenute starice, njezine vršnjakinje, čijoj se gruboj ali bogougodnoj mantri Manda pridružila čim je sjela. S desne, Gustafove strane sjedio je „običan“ puk, ljudi koji su dolazili na misu samo nedjeljom i to uglavnom iz straha. Jer što ako?

Gustafa je zapalo da sjedne pored Tonče Flobera, umjerenog četrdesetpetogodišnjeg šumskog radnika, tradicionalista, čovjeka koji se ni po čemu nije volio izdvajati: ni mišlju, ni riječju, ni djelom, ni propustom. Sjevši, Gustaf se zagledao u njega daleko nakon one granice kad gledanom postaje nelagodno pod teretom tuđih očiju. Tonča se u nelagodi nekoliko puta ovlaš osvrnuo prema Gustafu, ali to nije imalo efekta sve dok se Gustaf sâm nije okrenuo, začuvši zvonice koje je najavljivalo ulazak svećenika. Svi osim Gustafa su ustali.

- Gustafe, digni se kad se svi dižu - prosiktala je Manda prekoputa, nakon čega je on pomalo nevoljko ustao.

Misa je tekla izmjenama molitve i pjesme između velečasnog i vjernika, izmjene ustajanja i sjedanja - izmjenama manje ili više svećanih dijelova. Negdje usred propovijedi Gustaf se, sasvim tih do tada, iznenada okrenuo prema Tonči i započeo mu govoriti; glasno kao da su u krčmi i prisno kao da se razgovor u toj krčmi vodi već dobar dio dana.

- Kad malo bolje razmislim - uvijek sam bio taki. Eto, ni' mi nike godine Šanjika sreo na sokaku, i kaže: „Ajda da popušimo štagod.“ A ja omak pristo. Pa kad smo popušili, jedino što sam mogao reći je: „Šanji, šta s mi to do!?“ Mislio sam se vozat na bicigla, al vraga. Ne mož! Nego sam oči kući i lego na krevet, pa se sve mislim: „Jebem ti sve! Bože, sam' da ne umrem...“ Eto, tako sam uvijek srljo u sve. Kad ne razmišljam.

- A tako sad i ovo. Vrag mi ni' do mira i nisam mogao sâm sebe slušati, neg ajda omak, sam nek

je bal! Nit mire, nit pameti; što b' se reklo.

Sadržaj njegovih riječi nisu čuli svi u crkvi, ali sasvim su jasno čuli nekakav žamor i vidjeli, s jedne strane, Gustafa kako nešto živahno objašnjava Tonči dok ovaj od nelagode ne zna kamo bi okrenuo glavu, a s druge, Mandu kako glasnim šaptom pokušava utišati Gustafa koji se nije dao smesti.

- Tako su mi, kad bolje razmislim, majka i dada vaspitali. Triba bit dobar! A za koga? Pa, svit nije dobar. Ne kažem... ima i dobri' čeljadi, al mene život ne da da se družim s takima. Možda triba bit dobar za Boga... ne znam. Al, rec ti mene - nije baš lako trpit zato što š možda jedanput it u raj, jal? A, onako, ko čovek čoveku - možda su nas i slagali za to ka' smo bili dica. Pa ka' si dite onda viruješ u sve što ti se kaže. I što si stariji sve se više pitaš jesu svi ludi, ili si ti jedini „ispo iz čamca?“

I svećenik je našuo i vidio da se nešto događa kod Gustafa, ali na to je reagirao samo blagim smiješkom u kutu usana i nastavio misu.

- Gustafe, moljim ti, neka mi sramotit! - uzalud je cičala Manda.

Gustaf je ostajao vjeran svojoj maloj propovijedi.

- Tako i ovo moje sa ženom. Mislim... imo sam ja i prija žena al sve je to bilo ofrlje kad usporedim s ovom. Prija, eto, tužan si kad ti ostavi, il ostaviš ti nju, al život ide dalje. Al ovaj put, bogami, sasvim druga pisma. Poludiš, 'oćeš-nećeš! Mislio sam - ovo je prava stvar. Sâm se sebe čudim što sam bio u stanju tako svašta obećat i svašta napraviti. A ona cilo vrime, sve lipo oko mene. Najvažniji sam joj na svitu, ako razumiš šta ti 'oću reć. Nisam nikad ni mislio da može tako lipo bit sa ženom. Al ja nisam zno omak jel se ona mene sviđa il ne sviđa. A ona ti, omak, posli par dana, ni pet ni šest, već mene: „Voljim ti!“ Šta je, bogati!? Omak mi počelo štagod gadno radit u trbu'u. A posli još par dana - ona bi se udala za mene! Al nisam ja tu omak, što b se reklo, izgubio kontrolu. Već ja njoj sve lipo: pa čekaj, pa vidićemo... i čim štagod ni kako ona oće, a ona ti omak u dreku. I ja, šta ću, 'ajde... omak oko nje, pa sve lipo; žo mi je. I tako ti to vrimenem postalo prava ludnica. Ne znaš 'ko pije a 'ko plaća. I tu sam ti ja počo gubit kontrolu; al u to vrime nisam to još zno. Najgore je što saznaš tek na kraju. Al kako ja to tebe da objasnim... Evo ovako...

Iako nije okretao lice prema Gustafu, Tonča Flober se sasvim uživio u njegov narativ kao i nekolicina muškaraca koja je sjedila oko njih. Kako molbe nisu pomagale, Mandi je preostalo da šuti i nada se najboljem jer još jedan glas u kakofoniji oko nje ništa dobro ne bi donio.

Jedino je još mogla i sama slušati što to točno bogohuli njen sin.

- Zamisli, idete vas dvoj i svako nosi džak, meter kukuruza, na leđi. I sad, njoj njezin džak težak. I ti, šta ćeš, uzmeš i latiš i njezin džak na leđa. Teško ti, al eto, šta god, ko zna šta, ti tira dalje. Al ti ona usput stalno šta god izvoljeva! Te 'oće ovo, te ono... A ti već zapenio i ositiš - dosta ti. Al ni na kraj pameti ti nije da nešto prominjiš. Penješ se pa se spuščaješ i tako stalno. I, najedanput, ti se poteplješ i spadneš na zemlju. I glediš sa zemlje; ne moš se dić, džakovi na tebe. Gledim, pored mene ide komša i njegova žena, al oni, bogami, svako nosi svoj džak. Tu ja njoj kažem: „De, lati jedan džak; pomози mi da se dignem, ljudi gledu.“ A ona mi gledi i kokad ne bi! Ja onaki umoran nisam mogo razmišljat normalno, neg ćutim, gledim i ne mogu virovat da neće da mi pomogne. I prolazu ti nikaki njezini pajtaši i latu njezin džak i oni će joj, kao, pomoć da ga odnese do kuće. Ostanem ti ja sâm sa mojim džakem i ne znam šta da radim. Ništa mi ni jasno. Ne mogu sam dić džak, a nema nikog da mi pomogne da ga metnem na leđa. I najedanput mi dođe u glavu: „Pa di je sad očla?“ - i trk za njom!

Shvativši što to njezin sin tako živo objašnjava ljudima oko sebe, ugledavši arogantni podsmijeh na ponekim licima, čuvši prodorne zvuke orgulja iz dubine crkve, Manda je pustila suze niz bore na obrazima. Starice oko nje su zapjevale pa se ponadala da će njihovi glasovi preklopiti i utišati Gustafa. Ali Gustaf je kulminirao, sve orgulje svijeta ne bi ga sada nadglasale, sada kada je artikulacija njegovog problema skoro sasvim stavljena pred sud časti. Sada kad ni velečasni nije mogao proći samo s osmijehom, nego je zastao uz oltar, gledao u drugog propovjednika i pitao se je li i to djelo duha božjeg.

- Omak za ćoškem sretnem mojga pajtaša Goju. Pitam ga jel ju vidio, a on ćuti i gledi, svaj se začudio. „Pa ti ne znaš?“ - pita mi on. Reko': „Šta?“ Kaže: „Pa maloprija sam ju vidio, mali Robika joj nosi džak.“ Tu ti se njemu žurilo i on oćo, a ja osto. Jebeš mi mater, da mi kogod pito u tom trenutku kako se zovem, ne bi' mu zno reć. Sidnem na klupćicu, omak tu ispid Štroserovi, i sidio sam tako par minuti, a nisam zno ni ko sam, ni šta sam, ni di sam. I ondak mi padne na pamet - džak! I trk natrag di sam ostavio džak, kad... imam šta vidit. Džak svaj poderan i iscurili kukuruzi iz njega. E, tu mi nikaka vrućina došla u glavu i... sve mi došlo u glavu! Trć kući i zaključo se. I omak za rakiju. Ni pomoć mi nije 'tila - mislim se, a ositim u glave ko da mi kogod kokice peće! Ako sad ne poludim - nikad neću. Eto, tu mi sve odjedanput došlo u glavu. Možeš zamislit kako j' to gadno? Ko kad bi moro pojist cilo svinjće odjedanput. Al ovo je još gore. Tako šta got! Osićam se, ni ko ćovek, već ko gmaз. Sramota mi od samog sebe i od cilog svita. I eto, od onda još nikad nisam izašo na sokak. A njiva mi

već dugo u parlogu. Tribalo bi ju poorat i posijat štagod.

Tad je Manda ustala, zgrabila ga za ruku i odvukla prema velikim crkvenim vratima. Ništa mu nije govorila dok je on krotko koračao kraj nje kao da je upravo to ishod koji je očekivao.

- Isuse u zlatni gaća! Zdravo! - pozdravio je kip i onda su nestali iza masivnih vrata.

- Koja budala... - promrmljao je jedan od slušatelja Gustafove parabole.

*

Malo kasnije, velečasni je zaključio misu:

- Idite u miru...

Poslušali su ga.

MARIŠKA

Odviše čudno dite... Stalno je nigdi jurio na ti njegovi bicigla. I svi, kad ga vidu, omak zaključavu kapiju.

MANDA

Ma 'ajde, moljim ti, sam' ti još on triba u dvoru!

KATA

Bogati, pa malu dicu su plašili da će je, ako ne budu dobri, odvest Stevica Čatalinac.

MANDA

Jest, bome! Da će je metnit u papreni džak i odnet. Dica su se više bojala njega neg čergara.

MARIŠKA

Mi nismo imali posla š njim. I bolje.

MANDA

Žo mi sam' njegove majke i dade. Sramota je to.

Tako su divanile one zadrte, što su metale trajnu čim su se udale i ostajale take, izgorite, i kad su došle dva metra pod zemlju; na istinu.

BERTI FOKS

Marin je bio glasan lik. Sve je prštalo oko njegove pomalo histerične pojave na kojoj se mišići lica grče prije nego što će nešto glasno i eksplozivno izgovoriti. Jedna od najčešćih uzrečica mu je bila „Berti Foks“ (što se najvjerojatnije odnosilo na Bertija Vogtsa), koju je najavljiavao grčeći usne prije eksplozije labijalnog „b“, nakon čega je slijedila određena akcija tijelom; ovisno već o prilici.

Živio je s majkom i ocem u maloj i neuglednoj kući koja je bila toliko sićušna da se jedva nazirala iza visoke drvene tarabe i krošnje velikog oraha koji je rastao u dvorištu. Otac Antun bio je rezignirani alkoholičar od kojeg su odustali i svi drugi. Nikamo nije odlazio, rijetko ga je tko viđao pa mnogi Marinovi vršnjaci nisu ni znali da ima živa oca. Zimi se šutke grijao kraj peći pazeći da nikome ne smeta, a ljeti je najčešće sjedio na dvorištu, pod orahom, jednako tako šuteći i lijeno škiljeći pred sebe. Djelovao je kao potpuno slomljeno biće bez trunke duha, organski stroj na rakiju koji se drži u domaćinstvu kao kakav ukras ili statusni simbol. Ili kao kućni ljubimac. Iako nikome nije smetao i majka Vesna i Marin obraćali su mu se kao kakvoj štetočini koja je zalutala u njihov dom i rijetko se dogodilo da mu se uputila, kad već ne ljubazna, onda barem neka hladna riječ lišena prezira. Nije poznato je li Marin ikada imao neki drugi model ponašanja prema ocu prije nego što je pedantno prekopirao ponašanje svoje majke Vesne.

Do kraja osnovne škole nije se puno razlikovao od svojih vršnjaka. Jedino što je na njemu odudaralo bila je stara odjeća koja je zaostajala za trendovima nekih dvadesetak godina, ali osim toga ništa nije ispadalo iz kolosijeka brze, glasne i mahnite pubertetske pruge. No za vrijeme trogodišnje strukovne škole i nakon nje, Marin nije dijelio interese svojih vršnjaka: nije izlazio, nije se opijao, nije igrao nogomet, nije odlazio na vikendice s njima... Omiljeni hobiji bili su mu skupljanje stripova i pecanje, koji su se prakticirali u miru i tišini i s tek povremenim socijalnim kontaktima. Primjerice, s vremena na vrijeme dogovorio bi s nekim razmjenu stripova. Poznanik sa stripovima došao bi pred tarabu i u lijenom, mehaničkom ritmu zazvao:

- Marine! - pa nakon nekih pet sekundi ponovio identično zapijevajući - Marine! - sve dok se s druge strane tarabe ne bi začulo:

- Evo! Idem!

Marin bi izašao u dvorište gol do pojasa, brišući podlakticom usta zamusana paprikašem, jer ga je poznanik, naravno, uhvatio baš usred ručka. Otvorio bi vrata i gostu odrješito pokazao rukom da uđe.

- 'Ajde! - rekao bi.

Gost bi ugurao svoj bicikl u dvorište i iznenadio se kad bi vidio Antuna kako sjedi pod orahom.

- Odmarate? - ljubazno bi pozdravio poznanik na što je Antun samo plaho kimnuo glavom.

Kad bi ušli u Marinovu sobu, poznanik bi bojažljivo upitao:

- Jel, a 'ko ti je to?

- 'Ko? Matori? Ma pušći ga u kurac - pa bi energično pokazao glavom prema vreći stripova koju je poznanik donio - Da vidim! Šta imaš?

- Šta ti zanima? - odgovorio bi poznanik.

- Samo Zagor! Goni sve ostalo u kurac - glasno i odrješito davao bi do znanja.

A kasnije, kad bi razmijenili stripove i Marin bi poznanika ispraćao, Antun bi odlučio pozdraviti gosta na odlasku.

- Zb... - krenuo bi pa zastao i iskašljao šljajm iz grla, i konačno završio - Zbogom.

Na što bi mu Marin, isprativši gosta, odbrusio:

- Šta se ti, koji kurac, javljaš?!

- Pa sam' sam... - pokušao se pravdati Antun.

- Ne seri! - prekinuo bi ga Marin kao bičem i ušao u kuću.

Međutim, unatoč svom osobenjaštvu i relativnoj socijalnoj povučenosti, Marinova se pojava ipak neizostavno vezuje uz još jednu osobu.

Jedina dva „društvena događaja“ na kojima se Marina moglo vidjeti bili su ljetni odlasci na kupanje i malonogometni turnir koji se krajem srpnja i početkom kolovoza održavao u velikom dvorištu osnovne škole. Jedna od dviju plaža na kojima se kupalo bila je „Česki“.

Radilo se o mostu i brani na Velikom bačkom kanalu koje su izgradili češki radnici, a seljani su ime već prilagodili sebi. Pogotovo je zanimljiva bila brana jer je kanal opasala debelim betonskim zidovima različitih visina pa je tako pružala čitav niz mjesta pogodnih za skokove u vodu, kao i mjesta prikladnih za lak ulazak i izlazak iz vode.

Prvi kontakt sa Zvonkom dogodio se na niskoj betonskoj platformi toga kompleksa dok su djeca nagovarala tridesetpetogodišnjeg Zvonka da u vodu po prvi put skoči na glavu. Spuštajući se stepenicama prema toj niskoj platformi, Marin je začuo uzbuđeni žamor razularene dječurlije koja je zaigrano skakutala oko Zvonka.

- Ajde, Zvonko! Skoči! Šta si se usro? - vikao je jedan.

- Ako ne skočiš - pička si! - glasno je zaključivao drugi.

- Neka bit malo dite! - hrabrio je treći.

Zvonko je nervozno hodao u krug s rukama prekrizanim na grudima, spuštenu pogleda koji je samo povremeno unezvijereno podizao, u prevelikim kupaćim gaćama nategnutima do pupka.

- Nekate mi nagovaraj. Ne mogu ja to - uzbuđeno je siktao Zvonko.

- Kako ne možeš? Gled! - odgovorilo bi mu neko dijete pa naglavačke skočilo u vodu; za njim bi skočili i ostali te se začas našli ponovo na platformi.

Marina je prizor neobično zabavljao pa se leđima prslonio na visoki betonski zid i s osmijehom na licu sve promatrao. Nakon silnog nagovaranja Zvonko je konačno skupio hrabrosti i stao na rub betona visokog oko metar i pol.

- Kako ću sad? - usplahireno je pitao.

- Ovako dignes ruke iznad glave i sam se pušćeš na glavu - pokazivao mu je jedan dječak.

Zvonko je podignuo ruke i tako stajao neko vrijeme dok se oko njega razvila uzbuđena graja nagovaranja. Marina je cijela stvar sve više i više zabavljala pa se njegov prijašnji osmijeh sada razvio u široki kez. Naposljetku se Zvonko konačno ohrabrio i skočio na noge, držeći ispružene ruke iznad glave kao da skače na glavu. Sva su djeca prasnula u glasan cerek u čemu im se Marin srdačno pridružio. Smijući se osvrtao oko sebe i primijetio da je cijela plaža promatrala događaj i zabavljeno se smijuljila. Uhvatio je sebe u osjećaju velike ugone

što, barem dijelom, sudjeluje u prizoru koji je zaokupio pažnju svih prisutnih na plaži. Vođen tim osjećajem ostatak dana proveo je s ostalom djecom, podučavajući Zvonka skoku na glavu. Kupače na plaži to je zabavljalo, smijali su se i, ustvari, nisu u tome vidjeli previše zla.

Ovdje bi valjalo o Zvonku reći nešto što se zacijelo već dalo naslutiti. Iako zbog relativno blage mentalne retardacije nije pohađao redovnu školu u selu, svejedno je na svojoj koži osjetio okrutnost prema ljudima poput njega. Provincija je dom okrutnosti.

Roditelji ga dugo nisu puštali među ljude. Tu i tamo se kao dijete igrao s pokojim djetetom iz susjedstva ali u kontroliranim uvjetima: u dvorištu i uz česte kontrole roditelja. Međutim, kako je postajao stariji, sve je više i više bjesnio na te restrikcije i postajao neizdrživ pa su ga oko tridesete odlučili puštati na kupanje i na turnir. Naravno, njegovi stvarni vršnjaci nisu bili zainteresirani za njega. Uostalom, prosječan tridesetogodišnjak je, uz rijetke izuzetke, već bio oženjen i zaposlen čovjek bez mnogo vremena za „ispraznu“ zabavu. Tako su ga prihvatila predpubertetska djeca iz njegove ulice s kojom je na neki drugi način bio vršnjak. I vrlo je brzo ušao u zadovoljavajući odnos sa svojim novim prijateljima: onoliko koliko je on uživao u društvu i prihvaćenosti, toliko su djeca uživala u ograničenosti odrasle osobe među njima.

Dakle, Marin se osjetio integralnim dijelom spomenutog edukacijskog prizora iako se tamo našao manje-više slučajno. I isključivo u nadi da će eksploatirati situaciju do kraja, ostatak je dana osobno sudjelovao u podučavanju Zvonka skoku na glavu. Djeca su i dalje bila oko njih, ali su prepustila inicijativu Marinu.

- Koji kurac ti nije jasno?! Gled! - dreknuo bi Marin i stao se zalijetati preko betona da bi u času kada se otisnuo u zrak vrisnuo - Berti Foks!

I kao da mu nije bio dovoljan prasak koji tijelo stvara pri padu u vodu - spojenim je dlanovima energično prasnuo po površini, uznemirivši je prije nego je tijelom nestao pod njom. Zatim bi izronio, štrcnuo mlaz vode kroz stisnute zube i izašao van znatizeljno virkajući je li publika na plaži uhvatila i njegov skok.

Taj se igrokaz nastavio kroz sljedećih nekoliko dana, s tim da su Marinove inhibicije postupno nestajale pa se sve više oslobađao i vrijeđao Zvonka.

- Glup si ko kurac! - glasno bi se cerekao - Šta ti nije jasno? Samo ti i moja majka valak ne znate skočit na glavu!

Pa bi ga gurnuo u kanal podmjestivši mu nogu, što je uzrokovalo da nespremni Zvonko popije veću količinu vode. A njegovo iskašljavanje bio je još samo dodatan motiv za smijeh. Na kraju bi se Zvonko, izmučen neuspjehom i ponižavanjem, rasplakao i otišao na sušenje. Marin bi ga ispratio uz cerek i dobacivanje i tu bi zabava završavala za taj dan.

Nakon nekoliko dana nesretna scena skokova u vodu očekivano je prestala biti zabavna svima osim Marinu. On je zbog novog sadržaja u svom ljetu dobio novu snagu: bio je mnogo bolje raspoložen, poletniji, zadovoljniji i sve je ranije kretao na kupanje. Međutim, svima ostalima je dosadilo. Štoviše, lagano su postajali i zgroženi Marinovim izivljavanjem nad osobom koja se nije bila u stanju braniti. Dječaci iz Zvonkove ulice, koji su mu bila svojevrsna pratnja, polako su se povlačili iz tog igrokaza. I oni su imali određenu granicu za koju su osjećali da je ne treba prijeći. Čak su pokušavali urazumiti Zvonka da više ne pristaje na druženje s Marinom, ali bilo je prekasno – Zvonko se na vrlo neobičan način vezao za Marina i osjećao je to kao pravo prijateljstvo s osobom koja mu nije bila vršnjak ali je bila prava odrasla osoba. Nije mu smetalo što uskoro nije bilo dana da ga poniženjima nije doveo do plača, što bi zreli ljudi ponekad izgubili živce pa bi ustali i pozvali Marina na red glasno ga koreći – ni taj primjer nije mogao uzdrmati Zvonkovo novo prijateljstvo.

Jednom je Zvonko svojim malim pratiocima predložio da na putu prema plaži stanu kod Marina i pakupe ga. Djeca su, naravno, negodovala, ali za Zvonka je to bila riješena stvar. Stali su pred drvenom tarabom Marinove kuće. Djeca su se odmakla desetak metara i na biciklima očekivala rasplet, dok se Zvonko propinjao na prste kako bi virnuo preko visoke ograde i dovikivao svojom nespretnom dikcijom na rubu govorne mane:

- Marine! - i nastavio učestalo, bez osjećaja za lijeno ljetno popodne - Marine, Marine... - sve dok se Marin nije pojavio u dvorištu.

- 'Ko je? - energično je prasnuo Marin.

- Oš doć na kupanje? - nervozno se nadovezao Zvonko.

Tek tad je Marinu postalo jasno tko je pred vratima, na što ga je obuzeo silan gnjev pa je istrčao na ulicu bos i gol do pasa, užurbano zatvarajući vrata za sobom.

- Koju pičku materinu ti tu radiš? - urlao je Marin.

Svi su se ukočili u strahu od Marinova gnjeva i urlanja. Zvonko ga je nijemo gledao usta otvorenih od straha. Jedno je dijete dobacilo:

- Došo je po tebe na kupanje.

- Krv ti krvavu jebem! - nastavio je mahnitati Marin - Ako ti još jedanput vidim prid vratima, ubit ću ti ko kera! Marš!

Užurbano su sjeli na bicikle dok je Marin za njima urlao:

- Marš, govno glupavo! Marš!

Kažu da se nakon toga još satima čula dernjava iz Marinova dvorišta. Tog dana nije ni došao na kupanje. Ali već sutradan sve je bilo po starom i Marin se pravio kao da se ništa nije dogodilo. Ni Zvonko kao da ništa nije zamjerao.

Spomenuti gubitak interesa publike na plaži, igrom prilika je nadoknađen početkom malonogometnog turnira. Bila je to prava seoska svečanost - svi od deset do četrdeset bili su tamo, ljuskali su suncokretove sjemenke, lizali sladoled, pili; muzika je treštala iz kuta velikog školskog dvorišta, grupni povici navijača orili su se oko terena. Polovica ljudi tu je bila zbog nogometa, a druga polovica je uživala u ljetnom izlasku: udvaranja, dječje tučnjave, šetnje, opijanja... Svatko je pronašao svoj interes. U svakom slučaju, radilo se o društvenom događaju godine.

I tamo su Marin i Zvonko bili kao svojevrsna festivalska pozornica za sebe, samo su se djeca koju je ta predstava zanimala mijenjala iz godine u godinu. Mnogi od njih kasnije bi se sa sramom osvrnuli na tu epizodu:

- Jeste, ja sam tog lita bio tamo kad je Marin zajebavo Zvonka - a utješna misao je bila - Al nisam ga ja zajebavo. Ja sam sam' gledao.

Događaj koji bi svakako trebalo spomenuti dogodio se petog ljeta te čudnovate simbioze. Marin je toga ljeta radio kao nadničar u šumskoj upravi i tamo je upoznao izvjesnu Danijelu, lijepu i punašnu djevojku pet godina mlađu od njega. Zbog udvaranja je počeo odlaziti na drugu plažu pa ga Zvonko nije vidio prvih mjesec dana tog ljeta. Danijelu je ispočetka zabavljala njegova pažnja pa je slala ambivalentne signale, iako ga, u suštini, nije smatrala ozbiljnim kandidatom. Odlučujući korak napravio je kad joj je jednog dana na posao donio pedantno izrezanu gibanicu s orasima koju je njegova majka napravila specijalno za nju. Ponudio ju je gibanicom dok je s nekoliko prijateljica sjedila na pauzi za obrok. Prijateljice i ona su slasno pojele kolač, zabavljeno se došaptavajući i smijuljeći. Tada se Marin odvažio:

- Jel', tio sam ti pitat... Oš doć sa mnom na kupanje?

- S tobom?! - s hinjenom je nevjericom upitala Danijela.

- Pa da. Ti i ja, zajedno.

- A onaj tvoj pajtaš Zvonko će isto it s nama? - rekla je pa se pridružila prijateljicama u smijuljenju.

- Kaki Zvonko!? Šta će nam ta budala?

A onda se Danijela uozbiljila.

- Ajde, moljim ti, neću ja nigdi it s tobom.

- Pa zašto? - nije odustajao Marin.

- Ne sviđaš mi se.

- A gibanica? Gibanica ti se sviđa?

- Oš da ti ju vratim? - rekla je Danijela i stavila dva prsta pred usta kao da će isprovocirati povraćanje i tako uspjela u namjeri da zabavi prijateljice.

- Ne triba... - promrmljao je Marin i iskezio se zadnjom snagom živaca osjetivši po leđima hladan znoj.

Istog se dana vratio na staru plažu. Bez riječi je odložio bicikl i ručnik i zaputio se prema betonskoj platformi. Tamo je nekoliko dječaka vriskalo oko Zvonka koji je konačno uspio izvesti nekakav skok na glavu. Poprilično osebujan, ali ipak - na glavu! Vidjevši Marina kako prilazi, Zvonko je djetinjasto povikao:

- Marine! Pa di si ti?

Marin ga je samo ovlaš u prolazu pogledao, pa se hitro zaletio prema vodi i u letu glasno prasnuo usnama:

- Berti Foks!

Kada je izronio i smireno dopluta do obale, Zvonko mu je veselo doviknuo:

- Jesi vidio kako sam skočio na glavu?

Na što ga je Marin tužnjikavo pogledao i više za sebe promrmljao:

- Zvonko... Koja si ti bena, pička ti materina...

Punih petnaest godina trajao je čudnovati odnos Marina i Zvonka. Nakon pet godina ponižavanja su se drastično prorijedila. Među djecom bi nastalo opće oduševljenje kada bi Marin bio dobre volje i u raspoloženju da rasplače Zvonka. Ali osim toga njih dvojica su uglavnom šutjeli i držali se jedan drugoga. Na plaži su sjedili i gledali u ljude, a na turniru su pratili utakmice. Rijetko kad bi progovorili, a i onda kad bi se to dogodilo – nitko nije znao o čemu razgovaraju. Sudeći po njihovim letargičnim licima vjerojatno ni o čemu posebnom.

Petnaeste godine tog čudnog prijateljstva Zvonko je umro od urođene srčane mane. Bilo je to u siječnju. Marin nije došao na sprovod. Njemu je godinu dana ranije, u razmaku od tri mjeseca, umrlo oboje roditelja. Kada je godinu dana kasnije umro i Zvonko, Marin je samovoljno sebe pretvorio u tridesettrogodišnjeg starca. A to je postalo očito sljedećega ljeta kada je, umjesto na kupanje, izašao pred kuću i sjeo na klupu kakva je postojala ispred svake kuće u selu. Na njima su se okupljali starci iz te ulice: svi iz obližnjih nekoliko kuća okupili bi se na jednoj klupi pa tako, u društvu, provodili popodne rezignirano razgovarajući i komentirajući prolaznike.

Marin je sjedio isključivo sam. Nikad ni s kim nije razgovarao, niti je odzdravljao povremenim prolaznicima. U predvečerje bi pokupio s klupe podmetač za stražnjicu i tromim korakom ušao u dvorište; utopljen u tjeskobu misli da bi se svaki čas moglo dogoditi nešto užasno.

Tri kuće dalje, prema groblju, sreli smo mladu mamu Vesnu kako raskaljava višnje na sokaku. Pored nje je gumu na bicigla pumpo njezin sin, Marin.

VESNA

Kod nas je bio. Išo je u škulu s našim Marinem. Jel, Marine?

MARIN

Jest, mamo.

VESNA

Pa, oš njim ti onda reć kaki ti je bio drug?

MARIN

A šta ja znam? Ni' bio kako triba.

VESNA

Ni' se naš Marin mlogo družio š njim, makar je iz istog sokaka. A i slabo je on učio, jel' Marine?

MARIN

A šta ja znam! Di sam metnio kapicu od ventila?

VESNA

Vidi tu na pendžeru...

Naš Antun ga je vidio kako priskače našu kapiju. Ukro nam je malog zeca iz zečnjaka. Jel, Marine?

MARIN

A, jebem ti zečnjak, nema mi tu kapice!

VESNA

Nismo 'tili zvat miliciju, već sam ja rekla njegovoj majki šta je bilo pa nam je ona vratila zeca. Nisam joj ništa 'tila reć; vidim da je ženi sramota. A, bome, znalo se da Stevica volji ukrast.

A Marin je tu napumpo biciglu, sio i krenio. Mater Vesna mu se sam' proderala.

VESNA

Neka dugo! Užina će brzo!

MARIN

Nisam gladan!

Nije puno hajo Marin.

VESNA

Kako š se srdit na tako čeljade? Nije on bio loš. Al bio je čudan. Ni sa kim se taj ni' družio. Uvik sam. I uvik na bicigla. Siroma... Tragedija je to. Zašto je odlučio postat svinjče? Ne bi' znala reć. Nisu to moja posla.

Vid'lo se da ženi nije do divana. Ostavili smo ju da raskaljava višnje.

NOKTURNO

Dio mreže zapetljao se odmah na početku pa su Mika i Mario prvih petnaest minuta proveli držeći se za granu vrbe koja je visjela s obale. Točnije, Mario se držao za granu i osiguravao da snažna matica kanala Dunav-Tisa-Dunav ne odvuče njihov čamac, a Mika je užurbano, ali strpljivo otpetljavao mrežu, čineći to više intuitivno, dodirom, jer se tama već potpuno spustila na brzu i mutnu vodu. Bio je kraj listopada i nije bilo ugodno držati ruke umočene u vodu koja je i usred ljeta bila i više nego osvježavajuća. Ubrzo je problem bio riješen pa su razvukli i postavili dvadesetak metara dugačku mrežu, prepriječivši njome kanal skoro čitavom širinom. Noć je bila mračna, bez mjeseca, ali bilo je vedro – zvijezde su pomagale – i nakon što su se oči priviknule, nije bilo većih problema za iskusne ribare poput Mike i Marija. Zaveslavši par puta tiho, ali snažno, Mario je za nekoliko trenutaka doplovio do obale gdje su nasukali čamac.

Iskricali su se na obali riječnoga otoka koji je s jedne strane opkolio kanal Dunav-Tisa-Dunav, koji danas plovi starim koritom Dunava, a s druge kratki, stari rukavac Dunava koji je polazio iz kanala na jednom mjestu i vraćao se u njega nekoliko kilometara nizvodno; s druge strane tog rukavca počinjalo je selo. Između te dvije vode, dakle, nalazio se otok, ada Lanciget. Iako blizu sela i ljudi, otok je opstao u iznenađujuće divljem obliku: autentična šuma je očuvana zajedno sa zvijerima u njoj i pružala je ugođaj potpune divljine.

Čučnuvši jedan pored drugoga na obali, pripalili su cigarete i neko vrijeme u šutnji upijali tihe zvuke šume i vode.

- Tribo sam ponet tranzistor... - rekao je osamnaestogodišnji Mario nervozno kvrcnuvši dogorjeli opušak cigarete u vodu.

Iako preko dvadeset godina mlađi od svog susjeda Mike, Mario je djelovao znatno napetije od njega.

- Onda bi mogli komotno i vatru naložit. Ako naiđu čuvari, a mi slušamo radio – isti nam je kurac – odgovorio je Mika na opasku o tranzistoru.

- Pa šta ćemo? Cilu noć ovako blejat u mraku?! - nije se dao Mario.

- Ne voljiš bit u prirode?

- Voljim - odgovorio je Mario - al, bogami, zna to bit dosadno za popizdit.

- A, viš, ja baš voljim ovako fino u miru i tišine sidit u prirode. Opušće mi fino - rekao je Mika i posegnuo za jednom od boca piva koje su ponijeli sa sobom.

- Opušće tebe pivo, a ni priroda! - podbadao je Mario.

- Ma nije, ozbiljno ti kažem - branio se Mika - ako već ima piva - popit ću! Al nije mi to glavno. Ja ti mogu tako satima sidit i ćutit. Ništa mi ne triba. Toliko mi nikaka milina obuzme da mi se počne srat.

Mario je prasnuo u glasan smijeh koji je odzvanjao krošnjama. Mika ga je odlučio upozoriti iako se smijuljio zadovoljan što je ispao tako duhovit:

- Daj, tiše malo! Ne mora cili svit znat da smo tu...

Mariov smijeh je jenjavao, ali polako, u ritmu koji je on sâm odredio kao prikladan da izrazi njegov suverenitet.

- Sere ti se od miline... Daj, Mika, neka mi zajebavat.

- Smi' se ti koliko oćeš, al, jebeš mi sve, ja idem srat - rekao je Mika ustajući i krenuo u gusti mrak.

Mario se još par trenutaka smijao, a onda se uozbiljio, zagledao u vodu i ponovo pripalio cigaretu. Vraćajući se pet minuta kasnije iz mraka, Mika je blago podigao i transformirao glas:

- Stoj! Čuvari!

Mario, naravno, nije nasjeo na šalu jer nije ni bila zamišljena da ga uplaši. Radilo se samo o markaciji neke eventualne ozbiljnije namjere; revijalno plasiranoj smicalici.

- Evo, ja sam se usro od stra' - uzvratio je Mario smirenim tonom.

Nakon kratkog razgovora o finesama kuhanja ribljeg paprikaša (Mika je inzistirao na stavljanju manje luka, a više paradajz sosa), odlučili su ući u čamac i obići mrežu koja je u vodi stajala tek sat vremena. Mika je ušao i sjeo na jedan kraj čamca, dok je Mario nasukani čamac odgurnuo na vodu i u njega spretno uskočio dugačkim uvježbanim korakom. Zatim je nekoliko puta snažno, ali tiho zaveslao prema granju za koje je mreža bila vezana i već je

Mika hvatao to granje i gurao ruku pod vodu sve dok nije napipao gornji konopac mreže. Mario je samo povremeno veslom ispravio čamac kako ne bi bio iznad mreže, ali za pravim veslanjem nije bilo potrebe jer je Mika čamac vukao za sobom držeći se za mrežu. Svaki par metara je podizao mrežu s dna tražeći eventualni ulov. Tek na drugoj obali kanala, na samom kraju mreže, nešto je snažno zapraćakalo po površini vode dok je Mika podizao mrežu.

- Evo je! - uzbuđeno, ali tiho je prosiktao Mika.

- Šta je? - pitao se Mario - u čamcu ju vadi, neka da pobigne!

- Mislim da je smuđ. Ima dobre dva kile.

- Vadi ga!

U tišini i lovačkom uzbuđenju vraćali su se prema obali, a tišinu na kanalu svakih je nekoliko sekundi narušavalo praćakanje smuđa u agoniji koji se, uvijajući tijelo, bacao po čamcu. Čim je iskoračio iz čamca i povukao ga za sobom na obalu, Mika je pohitao prema cekeru i iz njega izvukao čuvaricu ispletenu od debelog konca. Mario mu se približavao držeći smuđu srednjak i kažiprst u škragama i za tren je riba bila u čuvarici koju su spustili u vodu vezavši jedan kraj za granu na obali.

- Balonja... - konstatirao je Mika dok je čučao uz vodu i ispirao riblju sluz s dlanova.

Mario se nije toliko zamarao time, samo je obrisao ruke o hlače kako bi što prije mogao posegnuti za cigaretom i zapaliti je s lovačkim sladostrašćem.

- Sad ti i bale smetu? - samozadovoljno je podbadao Miku i strasno uvlačio dimove - Ti bi se jebo da ti ne uniđe.

- Pa sad... ako mogu birat da smrdim il ne smrdim na ribu, onda kokad bolje ne bi' - smireno je odgovorio Mika i otvorio sebi novu bocu piva.

Sljedećih sat vremena proveli su u tihom razgovoru o koječemu, izvaljeni u poluležećem položaju na neke stare radničke jakne postavljene umjetnim krznom. Razgovor je bio opušteniji, nije više bilo prijateljskog podbadaanja i razgovaralo se o stvarima koje su važne, o kojima nije primjereno razgovarati u šeretskom tonu. Razgovor, svakako, nije smio biti glasan jer to ne bi bilo po „šumskom“ bontonu: u ribolovu se govori tiho i ne remeti se zatečeni mir. Svaki povišeni ton je, ustvari, bio samo nešto naglašeniji šapat.

Zatim je došlo vrijeme da se ponovo obiđe mreža. Sve su obavili rutinski i uhodano kao i prvi put, s tim da su ovog puta čak imali nešto više sreće pa su uhvatili jednog manjeg šarana, bucova i amura – a tek su bili na polovici kanala.

Tek što je Mika ubacio amura u čamac, netko je zagrmio s obale:

– Stoj! Milicija! Baci to iz ruke!

Mika i Mario su se sledili. Pogledali su prema obali s koje su došli i vidjeli dvije tamne prilike.

– Čuvari? – pitao je Mario Miku dok mu je srce lupalo u blagoj panici.

– Reko je milicija... – zamišljeno je odgovorio Mika.

– Još gore.

Ali onda se iz smjera dvaju prilika začuo glasan cerek.

– Kurac moj milicija. Ne'ko nas zajebava – shvatio je Mario.

– Veslaj na obalu – naredio je Mika.

Dok je čamac plovio prema obali, obojica su prenapregnuto pokušavala odgonetnuti tko je na obali. Postalo je jasno tek kad su se približili na svega par metara. Bili su to Ivica i Branko, momci u kasnim dvadesetima koji se nisu bavili uobičajenim seoskim poslovima i većina seljana bi rekla da krađu bogu dane, smucaju se po bircuzima i fantaziraju, iako nitko zapravo nije znao što njih dvojica rade sa svojim životima. Čak im je i odjeća odskakala: bili su puni nekih histeričnih boja, ekscentričnih sunčanih naočala i tenisica kakve nitko drugi nije nosio. Bez obzira, svi seljani su jedni druge smatrali poznatima pa nikad nisu bila potrebna nikakva upoznavanja, čak ni između ljudi koji možda nikad u životu nisu razmijenili ni riječi.

– Šta ste se usrali? – rekao je Branko kad je Mario doveslao do obale.

– Nismo se usrali, al ni' ti svejedno kad se ne'ko dere s obale – oprezno i tiho je odgovorio Mika, vukući na obalu čamac na čijem je drugom kraju još uvijek sjedio Mario.

Mario je šutio i skrivao uzbuđenost kompenzirajući je samopouzdanim govorom tijela. Ivica i Branko su bili u čudnom, povišenom raspoloženju. Blagi kez nije im silazio s lica, bez straha

su ih gledali u oči i činilo se da bez ikakvih skrupula čine sve što im padne na pamet nemajući straha od eventualnih reperkusija. Takav *modus operandi* bio je izuzetno stran Miki i Mariju.

- Ima šta? – konačno je progovorio i Ivica.

- Par komadi. Bit će za paprikaš – s jednakim oprezom je odgovorio Mika.

- Ima koja viška? – šeretski je nastavio Ivica.

- Da bar! Al nema, nema... – uljudno je uzvratio Mika.

Kad je čamac bio nasukan i osiguran, Mika i Mario više nisu imali posla iza kojeg su se mogli skrivati te su bili prinuđeni stati pred goste. Kako ta neugodnost ne bi dugo trajala, Mika ih je ponudio pivom.

- Al imam sam dva. Morat ćete diljit jel je jedno za mene.

- Podiljit ćemo – rekao je Branko, uzeo pivo i otvorio ga zubima.

- Šta ne zapaljite vatru? – upita Ivica dok su sva četvorica sjedali uz rijeku.

- Pa zbog čuvara, bogamu – kratko će Mika.

- Šta je? Bojite se čuvara? – šeretski se čudio Branko.

- Nije da se bojim, al neću da mi naplatu kaznu i uzmu mrežu. Sam' bi mi još to tribalo – smireno je objasnio Mika.

- Baš bi voljio vidit kako bi mene uzeli mrežu – hrabrio se Branko, a Ivica se uz cerek nadovezao – Možu nas povući za kurac!

Mika se nije htio upuštati u produbljivanje te teme jer mu se činilo da s njima neće naći zajednički jezik. Mario je šutio i upijao kako i priliči osamnaestogodišnjaku na pragu svijeta odraslih kojem je sve začudno, uzbudljivo i novo.

- A di vam je čamac? – promijenio je Mika temu.

- Pa tamo, priko – pokazao je Branko prstom prema drugoj strani otoka.

- Tu u Dunav-Tise nemate čamac?

- Nemamo.

- Kako ćete onda postaviti?

- A ne, ne... Nismo mi došli stavljati mrežu - odgovorio je Branko razmjenjujući s Ivicom osmijeh razumijevanja.

Ni tu temu Mika nije htio produbljivati jer je slutio da ne želi znati razlog zbog kojega su tu. Ali je Mario znatiželjno gledao čas u Miku, čas u Branka jer je osjetio da se odigrava nešto što nikada prije nije doživio i ta neizvjesnost mu je bila iznimno uzbudljiva.

Ne primjećujući, ustvari, da razgovoru opet prijete nekakva nelagodna tišina, Branko se obratio Miki.

- Jel, ti si onaj Mika Sonća iz Oslobođenja?

- Jesam - odgovorio je Mika.

- Tebe je žena bolesna, jal? Ima rak? Umrit će?

Mika se dodatno uozbiljio dobro ga pogledavši. Branko je bio djetinje uzbuđen zbog identifikacije.

- Tako je - odgovorio je Mika naposljetku.

- Onda joj sigurno daju morfijum! Ima morfijuma? - nastavio je uzbuđeni Branko.

- Šta ja znam... Ima nikakvi likovi tamo.

- Slušaj, obi ti nama prodo malo morfijuma? Ima sigurno više neg što joj treba. Fino ćemo ti platiti.

A onda je Ivica pozvao Branka na red:

- E, jebi ga, Branko! Pa ne može ti čovek prodat ženeve likove koje ona koristi. Triba pričekati da žena umre pa se onda dogovorit.

- Pa dobro, može i tako. Jel jako bolesna? Šta kažu, koliko joj je još ostalo?

Mario je pušio razrogačenih očiju i bio potpuno ošamućen i dezorijentiran razgovorom. Mika je spustio pogled, progutao knedlu i odgovorio:

- Šta ja znam... Doktorica kaže da neće još dugo izdržat.

- Dobro. Evo, mi ćemo onda svratit kad to sve završi. Može? - pitao je Branko zadovoljan rješenjem za koje je mislio da odgovara svima i pogodbeno pružio Miki ruku.

Mika se bojao; pružio mu je ruku samo kako bi ta neugodnost što prije završila. Branko i Ivica su zadovoljno zapalili cigarete, podijelili ostatak boce, ustali i podigli svoje ruksake.

- E, dobro! Sad kad smo se izdivanili i izdovarali, vrime je i da mi krenemo svojim poslom
- veselo je rekao Branko.

- Ajte vi - smireno se složio Mika.

- Mali, šta ti čutiš cilo vrime? - obratio se Ivica Mariju.

- Ništa. Slušam - odgovorio je Mario pognute glave.

- Zna čovek da triba čutit kad se stariji divanu - rastumačio je Branko, nasmijao Ivicu i sebe pa na odlasku dobacio Miki - Mi smo se onda dogovorili?

- Dobro - jedva je prevalio Mika preko usana.

- Aj zdravo, momci. Srićno u ribarenju - pozdravi Ivica.

- Zdravo - pozdravi i Branko zaključivši razgovor.

Mika je samo podigao ruku na pozdrav i ispratio ih pogledom. Mario je gledao malo za njima, malo u Miku, goreći od želje da što prije prokomentira poodmaklo društvo od kojeg je još dopirao nerazumljiv glasan razgovor iz daljine, ispresijecan povremenim cerekom ili povikom od kojega se budila šuma.

- Koje budale... - nekako veselo zaključio Mario.

Mika je ostao zamišljen i ozbiljan još nekoliko trenutaka, zatim je ustao i krenuo prema čamcu, dobacivši Mariju:

- Idemo pokupit mrežu.

- Već? Pa tek je jedanaest sati! - bunio se Mario.

- Neka puno ispitivat nego ulazi u čamac!

Mario se stao lijeno pridizati izražavajući tako svoje nezadovoljstvo.

- Ajde. Bržje! - podviknuo je Mika.

Mario je ušao u čamac i pažljivo i tiho zaveslao prema mreži.

- Bržje! Ne moraš pazit - Mika je postajao sve nemirniji i pogledavao je niz maticu vode.

Čim su došli do vrbe za koju je mreža bila privezana, Mika je uzeo nož, prerezao konopac i bez ikakvog reda i pravila stao dizati i ubacivati mrežu u čamac. U mreži je bilo ribe koju Mika uopće nije vadio nego ju je zajedno s mrežom bacao u čamac sve češće pogledavajući nizvodno. Kad su bili negdje na sredini kanala, stotinjak metara nizvodno je odjeknula potmula eksplozija izmiješana sa zvukom vode koja udara o vodu kao kad se nešto glomazno baci u nju. Na to se nadovezao vrisak probuđene šume i ptica koje su uzlijetale sa svih strana napuštajući svoja skrovišta.

- Šta j to? - uznemireno je pitao Mario.

- Bacu dinamit - odgovorio je Mika još užurbanije ubacujući mrežu u čamac.

Mario je gledao u smjeru eksplozije, kontrolirao čamac i zbunjeno upitao:

- Pa kako će pokupit ribu kad nemu čamac?!

- Nije njima do ribe - odgovorio mu je Mika.

Vrlo brzo su bili na obali i užurbano pakirali stvari. Čamac su ostavili vezan za jedno od stabala uz vodu. Zatim su se zaputili uskom stazom prema drugom kraju otoka zapinjući stvarima koje su nosili o gusto raslinje i stabla uz stazu. Odjednom je Mika tako naglo zastao da se Mario, hodajući iza njega, zabio u njegova leđa. Na stazi pred njima, na samo metar i pol udaljenosti, stajao je jelen s dva ogromna roga. Slučajan susret s dvojicom užurbanih i uznemirenih ljudi zaustavio je jelena na trenutak. Međusobno su se gledali, a onda se jelen protresao cijelim tijelom poput uplašenog djeteta i hitro nestao u šumi.

Priko puta, u maloj, siromaškoj, zemljanoj kući, živio je Mika Sonća. U kući su još živili i njegovi mama i tata, i njegovi dvoj dice što su mu ostali od pokojne žene Đule, koja je nedavno umrla od raka. Našli smo ga kako u dvoru pije pivo i ciplje drva.

MIKA SONĆA

Stevica Čatalinac? Jeste, bio je kod nas.

Vid'lo se da ni njemu ni' do divana. Trisko je sikirom po onim panjevima ko da mu od toga ovisi život. Onda je iz ganka provirio Mikin dada.

STARI SONĆA

Mika, 'ko j to?

MIKA SONĆA

Ni'ko, dada! Vratite se unutra!

STARI SONĆA

Jesu to opet oni što bi kupili morfijum što je osto od Đule?

MIKA SONĆA

Nisu, dada! Nekate se mišat!

STARI SONĆA

Dobro, dobro... Sam' neka larmat. I neka njim dat jeftino, čuješ?

Sari Sonća se opet izgubio negdi u 'ladovini ganka. Mika je ostavio sikiru, latio novu bocu piva i otvorio ju na bravu od kapije.

MIKA SONĆA

Bio je taj mali Stevica dok je Đula umirala. Ušunjo se jednu noć dok smo svi spavali.

Taman je otpio i latio se divana, kad je kroz kapiju unišo njegov mali sin sa štapem za pecanje i kantom vode.

MALI SONĆA

Vidi, tata! Dvi sam u'vatio!

MIKA SONĆA

Odlično! Aj idi kod babe da ti da užinat, pa mi pričekaj u kuhni da ti pomognem napraviti domaći.

MALI SONĆA

Dobro.

Al, vidi! Imam jednu deveriku i jednu babušku! Male belice sam d'o mačkama. Oš mi je ispeć za večeru?

MIKA SONĆA

'Oću. Daj babi nek je očisti.

Mali Sonća, svaj srićan zbog dobrog ulova i priznanja, protrčo je u kuću kroz jato kokoša.

MIKA SONĆA

Di sam st'o?

Jest, kažem, bio je tu noć prija neg što će Đula umrit. Mi smo svi spavali i najedanput smo čuli kako se Đula smije. Toliko se smije da cila kuća grmi! A davali smo joj morfijum i već je bila na kraju; sam' smo čekali da zapaljimo sviće kraj nje. Već se deset dana ni' ona ni budila! A onda smo ju čuli kako se smije i otrčali kod nje u sobu: Stevica stoji kraj nje, ćuti i gledi ju, a ona se smije ko nezdrava. Mi smo stali ko ukopani, gledimo – ne možemo virovat da se smije! A Stevica se skupio i izašo.

Sutra poslipodne je Đula umrla a da se nije pristala smijat.

Ništa iz kuće nije falilo. Ništa ni' ukro.

Kako nam je to ispriповido, tako je latio zatvarat kapiju prid nama.

MIKA SONĆA

Nemam vam više ništa za kazat.

A svinjče? Zašto je odlučio postat svinjče? Kako je to bilo?

MIKA SONĆA

Ne znam vam ja ništa. Pitajte popu i doktora. Oni su mu bili.

Prija neg što smo se odlučili spuščat sokakem dole, do kuće Čatalinaca, odlučili smo se prvo vratit skroz gore do crkvenskog dvora.

DIČJI GROBOVI

Sivilo od tri četvrtine crne i jedne četvrtine bijele boje. Tako bi se mogla opisati boja i ugođaj tog ranog zimskog jutra kada je Daša stigao u kuću Tozinih. Iako se po dvorištu malo toga moglo nazrijeti zbog gustog zimskog praskozorja, živahnost su odavali svakojaki zvuci koji su dolazili iz svih smjerova. Povremeno bi se iz sivila pojavila neka silueta toplo obučene i užurbane žene, koja bi onda nestala u nekom dijelu dvorišta do kojeg pogled nije dobacivao bistrinom. Iza tih užurbanih silueta ostajao je glas svake od njih pa je eventualni promatrač pomoću njihovog žamora mogao nekako mapirati prostor dvorišta. Jedino što je odudaralo od sivog spektra bila je boja vatre koja se sasvim jasno uočavala, iako je veliko, cilindrično, metalno postolje ispod kotla imalo samo tri rupice promjera jednog centimetra na vratima.

Daša je s ulice prošao dvorištem pored kuće i došao do stražnjeg dvorišta u kojem su se događale pripreme ali se nije zaustavljao, nego je samo ovlaš pogledao prema tri plamene rupice i nastavio prema stražnjem ulazu u kuću koji je vodio izravno u kuhinju. U žuto i jarko osvijetljenoj kuhinji već su sjedili Toza i njegov nećak po ocu, Stipa. Sjedili su u manje-više jednakim plavim, radnim kombinezonima i nešto žustro razgovarali, naglo probuđeni crnom kavom i rakijom koje su u malim šalicama i štampilima stajale pred njima. Razgovor se prekinuo uz par osmijeha i zalutalih riječi onoga trenutka kad je Daša otvorio vrata i provirio kroz njih.

- Oću se izuvat? - pitao je Daša teatralnom profesionalnošću, ritualnim činom diskretnog postavljanja samoga sebe u centar pažnje.

- Evo ga majstor! - dodao je Stipa nešto glasnije, odajući tako dužnu pažnju i legitimitet Dašinoj majstorskoj taštini.

- Ne triba, ne triba. Ajde sam' - oglasio se gazda Toza.

Daša je ipak nekoliko puta zagrebao đonovima prije nego što je ušao, dok je gazda Toza privlačio stolicu k stolu i točio rakiju za majstora. Napokon je Daša ušao i dostojanstveno sjeo na stolicu, ispio rakiju naiskap i po prvi put tog dana razvukao usne u lagani osmijeh.

- Još jednu? - pitao je Toza i krenuo točiti prije nego što je dočekao odgovor.

Nakon druge čašice Daša je sâm pružio rukom štaml na točenje, pristojno upitao domaćina tko je pekao rakiju i zaključio da je izvrsna.

- Niki dan sam klo kod Holcera pa je točio neki otrov. Cili dan mi bolila glava - uz grimasu reče Daša.

- Bez brige. Znaš da ja nikad ne mećem ni zrno šećera. Pa koliko bude - bude! - razuvjeravao ga je Toza.

Kroz narednih pola sata Daša je već sasvim samouvjereno točio sebi rakiju (sad bi već teško bilo odrediti broj), raspitivao se o veličini svinje i količini kobasica i kulena koje domaćin planira napraviti, dok se jutro vani već sasvim razbistrilo pa je Tozina žena, Marina, pomalo nervozno i autoritativno otvorila vrata kuhinje. Zapahnula ju je vrelina ugrijane kuhinje i glasan monolog majstora Daše koji je nešto objašnjavao već sasvim zagrijan i zajapuren rakijom.

- Oćemo? - obratila se izravno Daši koji je zastao usred rečenice kada je ona otvorila vrata.

- Evo ga. Idemo! - odgovorio je Toza sugestivno ustajući.

Za njim je ustao i Stipa i ogrnuo se. Ali Daša je još uvijek sjedio i točio sebi rakiju ne pokazujući ni najmanju volju da ustane. Osjećao je strašan otpor prema pritiscima. Lijeno je ustao tek kada su Toza i Stipa prošli kroz vrata i okrenuli se prema njemu kao da gledaju gdje je zaostao. Zatim je i on bez riječi ustao i krenuo van.

Sudeći po Dašinom zajapurenom licu, opuštenim vjeđama i frfljavom govoru - čovjek bi mogao pomisliti da je već sasvim pijan. Ali svi koji ga poznaju svjesni su da je to za njega sasvim uobičajeno stanje u kojem ga se češće viđa nego trijeznog.

Dvorište je, dakle, bilo već sasvim bistro i očišćeno od sivila i magle. Žene su obavljale posljednje pripreme, voda u kotlu je veselo ključala, veliki drveni stol za trančiranje bio je još jučer montiran, a veliko drveno korito naslonjeno na komponente vješala koja se iz sasvim praktičnih razloga nisu sastavljala do posljednjeg trenutka. Čitav set mesarskih noževa zajedno s masatom posložen je po krpi prostrtoj po stolu, na zemlji narančasta plinska boca s improviziranim brenerom te vangle različitih veličina i boja.

Daša je posljednji ušao u dvorište sigurnim i pouzdanim korakom generala prije bitke. Tako u zaletu, dobio je Tozi:

- Di su?

Na to mu je Toza samo rukom pokazao prema dnu dvorišta gdje su se nalazila dva svinjca

odvojena zidom. Ta dva svinjca bili su granica stražnjeg dvorišta nakon kojeg je počinjala bašta. Daša je užurbano hodao prema cilju. U prvom svinjcu veselo su roktale tri svinje: dvije uškopljene i jedna krmača.

- Koju ćemo? - znatiželjno je pogledao Tozu.

- Krmačku - odgovorio je Toza.

- Bome, lipa je. Koliko ima? Oko sto dvajst?

- Sto petnajst je bila u sridu kad smo mirili.

Daša je vratio pogled na krmaču i kratko promrmljao ne skrećući pogled sa svinje:

- Pušku.

Toza se okrenuo prema dvorištu i doviknuo ženi:

- Marina! Pušku donesi!

Već unaprijed pripremljena dotrčala je Marina s malokalibarskom puškom u jednoj ruci i kutijom municije u drugoj. Toza je pušku odmah prosljedio Daši.

- Odvojite ju - autoritativno je dobacio Daša stavljajući metak u pušku.

Toza i Stipa odmah su ušli u svinjac i bez prevelike muke odvojili dvije svinje u drugi dio svinjca kako bi u prvom ostala samo krmača. Zatim su izašli, pustili naoružanog Dašu unutra pa tek onda zatvorili vrata i s velikom znatiželjom i fokusiranošću, kao da to gledaju prvi put, promatrali kako Daša, i sam do dobre mjere uzbuđen, pokušava prisloniti cijev puške na čelo krmače. To nije bilo osobito teško, ali nije bilo ni lako jer se krmača, polako ali sigurno, neprestano kretala pa je čovjek, svaki put kad bi joj prislonio cijev na čelo, imao svega nekoliko sekundi za pucanje. Cijev se prislanjala na čelo krmače iz dva razloga: prvi je onaj najočitiji - tako je najlakše nanišaniti!; a drugi je taj što ta improvizirana malokalibarska puška i nije imala baš osobitu vatrenu moć. Dakle, Daša je nekoliko puta prislanjao i odmicao cijev s krmačina čela da bi se, naposljetku, na samom kraju povoljne faze za pucanj, isprovociran tim odustajanjima, odlučio za nesiguran pucanj iskosa. Tada se, nažalost, dogodilo ono čega su se svi najviše pribojavali: zrno je promašilo mozak i krmača je podivljala. Bacala se po oboru skromno krvareći dok je Daša uspaničeno preskočio vrata svinjca i izašao.

- Sikiru! - uzbuđeno je podviknuo na Tozu koji se u nekoliko skokova zaletio do šupe i donio sjekiru.

Uzbuđenje i panika obuzeli su cijelo dvorište, zajedno sa ženama koje su stajale u pozadini, strpljivo držeći spremnu posudu za krv kad za nju dođe vrijeme.

- Dašo, di ćeš ju sad sikirom?! - uplašeno se čudio Toza - Pa cirkus ćeš mi napraviti!

- Nema druge - teško dišući je odgovorio Daša dok je uplašeno, ali odlučno ponovo otvarao vrata svinjca sa sjekinom u ruci.

Naslutivši kako bi se stvari mogle razviti, Tozin nećak Stipa je uzeo pušku, ponovo je napunio i približio se vratima. Daša je okrenuo tupi dio sjekire, izbjegavajući krmačino mahnjito bacanje, i nekoliko puta zamahnuo promašivši uz glasne uzdahe uzbuđenja svih promatrača. A onda ju je konačno zahvatio, ali samo nesretno pogodivši krmaču u oko. Situacija je eskalirala: krmaču je razbijeno oko bacilo u krajnju mahnitost dok se Daša u općoj panici pribio uz zid, ostavši bez ideja. Cijela stvar je prijetila da potpuno izmakne kontroli da Stipa nije podigao pušku i u nekoliko jednostavnih i munjevitih kretnji ušao u svinjac, prislonio cijev na čelo krmače i opalio, nakon čega se krmača teško hropćući skljkala na prljavi pod. Nekoliko sekundi je trebalo da se svi oporave od šoka. Daša se, kao prekaljeni profesionalac, prvi pribrao i dosjetio:

- Nož i zdilu za krv!

Odmah su mu dodali veliki nož, nakon čega je ponovo ušao u svinjac, koljenom pritisnuo glavu krmače i zabio joj nož u grlo, pogodivši arteriju iz koje je potekla krv u debelom i gustom mlazu. Ne gledajući, pružio je ruku da mu dodaju posudu za krv, napunio jednu pa odmah i drugu, a onda ustao i ostavio krmaču da sasvim izdahne.

- Jebeš ga, sami ste krivi. Tribali ste ju lipo naraniti pa ne bi toliko živčani uokolo - autoritativno je promrljao Daša.

Prisutni su ga pogledali pomalo razočarani, ali Daša se nije dao smesti i nastavio je svoju rutinu nepokolebljivom samouvjerenošću.

- Dajte korito i pripravite vrilu vodu!

Odjednom su se svi trgnuli i akcija se ponovo zahuktala. Daša je svinji u usta zabio poveću metalnu kuku dok su je ostali primili za udove i tako je odvukli do sredine dvorišta. Privukli

su veliko drveno korito, napravljeno tako što je izdubljena polovica balvana, nagnuli ga na stranu i u njega ugurali krmaču od sto petnaest kila. Krmača je zatim prelivena kipućom vodom kako bi se dlake što bolje skidale s kože, za što su se koristile šuplje limene kupe otvorenog dna kojima se strugalo po koži svinje. Nije se puno razgovaralo jer je trebalo djelovati brzo nakon šurenja kipućom vodom. Sve zaostale dlake su se zatim palile brenerom pa pedantno brijale oštirim, velikim nožem.

To je bio kraj prve faze. Nakon što se svinju okačilo za tetive na stražnjim papcima i podiglo na vješala, nastao je kratki predah. Iznesena je rakija, zapalile su se cigarete i sve neugodnosti oko čina ubojstva bile su stavljene na stranu.

- Majstore, neka mi se napit prija reda - u polušali je dobacio gazda Toza.

- Boys, Daša ni malo dite - promrljao je Daša pućeci usne već sasvim pijan.

Marina je ljutito prevrnula očima i čitav se ženski dio družine distancirao od Daše smatrajući ga od tog trenutka neuračunljivim.

- Dašo, pa šta toliko piješ? - s određenim se simpatijama razgovoru pridružio Stipa i dodao - Imaš kak u muku?

- Boys, ja patim - ozbiljno nastavi Daša, podižući znakovito spojene vrhove prstiju - Žene su... Žene su perje...

- Perje?! - čudio se Stipa.

- Perje - potvrdi Daša.

- Pa kako to misliš? - sada se i Toza zainteresirao.

Dok su Toza i Stipa iščekivali odgovor, Daša je iskapio svoj štampl, uzeo veliki nož sa stola i krenuo prema naopako obješenoj krmači, hladno dodavši:

- Ajmo ju priklat.

Opet su se svi mobilizirali, pod krmaču se primaklo jedno manje drveno korito jer ju se Daša spremao raspoređiti, što je značilo da će trebati prihvatiti crijeva i ostale iznutrice. Daša je pedantno zarezivao kožu sve dok nije napravljen dugačak i precizan rez preko cijele dužine trbuha. Prvo je sve prisutne zapahnuo smrad svinjske utrobe, a onda je majstor s još nekoliko rezova po tkivu učinio da se veći dio utrobe naprosto skljk u drveno korito. Stipa

i Toza su prihvatili korito i primakli ga drvenom stolu. Daša je spretno odvojio crijeva od ostatka organa koje je bacio na stol, dok su žene korito s crijevima odnijele na ispiranje jer će se kasnije u ta crijeva nadijevati kobasice, kuleni, krvavice i tlačenice. Svi unutarnji organi ubačeni su u kotao s vodom, jedino se jetra izrezala na tanke šnicle i odnijela u kuhinju na prženje. Uvaljala se u brašno, bacila na vrelo ulje i, kad je bila gotova, posula sitno rezanim češnjakom. To je toga dana bio prvi slijed hrane koji je označavao završetak još jedne delikatne faze.

Daša je malo jeo, skoro ništa. Pio je i zadovoljno gledao ljude kako s užitkom prstima uzimaju vrelu jetru i kidaju kruh.

- Jel dobra, a? - veselo se smijuljio Daša kao da im je on kupio i donio tu hranu.

- Aj malo - ponudili su ga.

- Ne jidem dok radim - odgovorno je odvratio Daša.

Spretno je, bez ruku, premjestio cigaretu u kut usana, uzeo nož i krenuo prema rasporenoj svinji.

Na klanjima su uvijek bila prisutna djeca koja su rijetko bila u stanju probuditi se dovoljno rano kako bi nazočila samom ubojstvu, ali sada su već bila tu, znatiželjno promatrajući sve što se događalo. Postojao je ritual burme koji su mnogi mesari izvodili s djecom.

- 'Ko će burmu? - pitao je Daša djecu dok je prilazio svinji.

Djeca, bar ona koja nisu znala o čemu se radi, znatiželjno su prišla.

- Kaku burmu? - pitao je najodvažniji među njima.

- Pa prsten, bogamu! - nastavio je Daša - Evo, gurni prst vamo fino krmači u šupak, a ja ću lipo nožem obrizat oko njega pa š imat burmu!

Djeca bi se sa zgražanjem i cerekom odmaknula, a Daša bi hinio razočaranje njihovom neodvažnošću. Nije poznato je li itko ikad prihvatio burmu.

Posljednji zahtjevniji zahvat bilo je precizno presijecanje kičme satarom po duljini pa nakon što se svinja prerezala na dvije polovice, klanje je prelazilo u opuštenu rutinu trančiranja na velikom drvenom stolu. Hladno kasnojesenje sunce već je bilo visoko (onoliko koliko je to tada moguće), događaji su zaplovili u mirnu automatiku pa su Daša, Toza i Stipa imali puno

više vremena za razgovor. Daša je obavljao finiji rad nožem pa onda komade svinje prepuštao Tozi i Stipi da dovrše posao. Na djelu je bila sasvim iznenađujuća spretnost jer je Daša bio već toliko pijan da bi čovjek pomislio kako više ne može ni hodati. Međutim, njegovi pokreti su bili gipkiji i okretniji od ičijih tamo prisutnih, jedino mu je nos bio rumen, pogled staklen i u govoru je postao nešto nesuvisliji. Ustvari, najviše se izmijenio duhom – netragom je nestao onaj suzdržani i ozbiljni Daša od jutros. Sada je u dvorištu, s nožem u rukama, stajao pričljivi i dobroćudni Daša; s rakijom nije stajao, ponekad bi zafrfljao do nerazumljivosti, ali posao nije patio i zbog toga su ga ljudi i dalje zvali i cijenili kao majstora.

- Nego, Dašo – značajno je krenuo Stipa – nisi mi završio onaj divan o ženama.

- Ma pušći čoveka, šta ga sad tu... Da mu je do divana, reko bi ti – dobroćudno se umiješao Toza.

- O, Bože, pa šta sad? Divanimo se – nije odustajao Stipa.

Daša je mljacnuo par puta, glasno usisao slinu kroz zube i zaškiljio prema Stipi:

- Perje.

- Ni ti valak cura ostavila? – pitao je Stipa.

- Ostavio sam ja nju. Boys, ko joj jebe mater.

- Pa šta je bilo?

- Udana.

Stipa se grohotom nasmijao.

- Opa! Vidi ti njega! Dašo, nisam ja zno da si ti tako zajeban igrač.

- Nego šta nego zajeban. Moraš ti još puno gra' pojist da budeš ko Daša – stavljao je Daša u perspektivu deset godina mlađeg Stipu.

- To je istina. Ja sam mlađi i moram još učiti od stariji' – podilazio je Stipa pa nakon kraće pauze nastavio – I tako kažeš: udane ganjaš...

- Boys, ganju one mene. Pa ja sam gospodin čovek! Ne da se mene š njima zajebavat. Al one nasrću sa svi strana. Ne mož se odbraniti.

- I onda njim se ti smiluješ, a?

- A šta ću kad mi ne du mira.

- A ako njim muževi saznaju?

- Boys, vi mislite da se Daša boji?

Stisnuo je Daša šake, zauzeo borbenu pozu i napucao usne. Toza je sve slušao i nije mu se sviđalo:

- De, Stipa, neka ga.

- Pa šta mu radim?! Divanimo.

- Dobro, divanite, al neka ga tentat.

- Ne tenta on mene. Šta on mene ima tentat? - zauzeo se Daša za svoj integritet.

- Pa dobro, šta j ono bilo litos sa Slađanom. Ona ni' bila udana - nastavio je Stipa.

Daša se na sâm spomen Slađane sasvim transformirao. Pa opet i iznova sve češće mljackao i glasno usisavao slinu:

- Slađana je... perje.

- Ne znam ja šta ti znači to perje, al si bome onda dobio po frnjokalici od Bode, jal?

- Stipa! - umiješao se Toza, ali ga je Daša primirio podizanjem ruke.

- Ja dobio batina? Od Bode? - sprdao se Daša s konstatacijom i posprdno frknuo.

- Pa tako se divani - nastavio je Stipa - I ja sam ti vidio litos: svaj si plav bio.

- Plav... Bio sam plav kad sam spo kroz pendžer.

- Pa kako si spo kroz pendžer?

- Dugačak je to divan.

- Bar vrimenta imamo!

Daša se zamislio na par trenutaka pa onda počeo:

- Sa' ću ja tebe reć kako j to bilo... Slađana i ja smo se zabavljali to lito. Ona sama, ja sam - i šta ćemo? Sreli se u autobusu za Sombor, lagano u divan i tako j to krenilo. I posli toga došo ja do nje jednu noć, drugu noć i sad... jedno peti, šesti put kad sam dolazio, vidim prid vratima muške cipele. I to ni obične cipele, nego, bogati, ogromne cipele. Ko dićji grobovi! Mislim se: „Pa šta j sad ovo, bogati?!“ Ni mi ni palo na pamet da bi to mogo ne'ko bit kod nje. Ne znam zašto. I uniđem ja unutra, nisam ništa viko, nego polako do spavaće sobe, otvorim vrata, kad imam šta vidit! Matori Boda na njoj, uvaljio joj ga i dere. I ja, šta ću, skupim se i krenem; reko', neću njim smetat, ja sam gospodin čovek. I krenem lipo lagano prema pendžeru u druge sobe, zapnem i spadnem na sokak na beton i udarim se. I to je to.

- Bogami, Dašo, ja nisam tako čo.

- Nego kako si ti čo?

- Pa ja sam čo da s ti bio ljubomoran i da si napo Bodu pa da ti je on našamaro i bacio kroz prozor.

- Ne znam ja od koga si ti to čo, al ja sam ti sad ispričo kako je stvarno bilo. A kako sam ja bio tamo onda bi valak mene tribo virovat.

- Mene je ovako ispričo Boda. Bogami je i on bio tamo.

- 'Ko? Boda ti ispričo? Da je on mene našamaro? - žestio se Daša - Boda da je mene našamaro?

- Pa borili ste se za istu žensku, a on je veći od tebe. Neka se srdit, al ni' mi to bilo čudno - pomirljivo je dodao Stipa.

Ali Daša se već toliko ražestio da pomirljivi tonovi nisu mogli doprijeti do njega.

- Jebem ja Bodi malo mater! Pitat ću ga kad ga vidim 'ko je koga našamaro. Da mu jebem krv krvavu!

- Dobro je, Dašo. Neka sad tu... Sam' se divanimo.

- Jesam ti lipo reko da ne čačkaš mečku? - ljutio se Toza na Stipu - de, Dašo, popi' još jednu.

- Popit ću posli - odgovorio je gazda Tozi pa odmah nastavio Stipi - Pa jel ti misliš da mene Boda može našamarat? Jel vidiš ti ove moje mesarske šake? Pa, čoveče božji, ja mogu biku rep iščupat š njima. Ja ne osićam bol! Ko Herkules sam, bog te jebo!

Onda je Daša hitro prislonio dlan na kut stola, raširio prste i otfikario sebi vrh malog prsta do pola nokta, negdje do početka kosti, i dodao:

- Mene da je Boda našamaro...

Panika se munjevito proširila dvorištem, jedino se Stipa nekako zabavljeno smijuljio. Toza je otrčao u kuhinju, uzbunio žene i dvorište je za tren bilo ispunjeno gomilom vrlo uplašениh ljudi. Daša je mirno uzeo svoj vrh prsta ignorirajući svaku ponuđenu pomoć. Otišao je do svoje torbe s alatom, izvadio iz nje crnu izolir traku, vratio vrh prsta na svoje mjesto i smireno ranu omotao trakom.

- Idi, Dašo, kući, moljim ti! Mi ćemo sami još pozavršavat ovo malo. Sam' ti idi. Idi kod doktorice - molila je Tozina Marina.

- Ma ne triba, sad ćemo mi to lipo obaviti do kraja kako bog zapovida - smirivao je Daša strasti.

- Dašo, stvarno, idi kod doktorice nek ti to vidi. Platit ću ti onako kako smo se dogovorili, ne moraš se brinuti za novce. Sam' idi.

Izazvavši paniku, Daša je osjećao kao da je ponovo uspostavljena ravnoteža i kao da je očuvana njegova čast pa je povratio barem privid smirenosti.

- Pa da bar zamišam meso za kobasice? - pitao je.

- Ne triba. Sam' idi kući - dodala je Marina brišući njegovu krv sa stola.

- Dobro, molim, ako vi tako kažete.

Daša je pospremio svoj alat, pozdravio domaćine i krenuo doma. Usput je svratio u krčmu „Kod Adoša“, ali unutra nije bilo nikoga pa je nakon jednog konjaka nastavio kući. Vani je već padala rana kasnojesenja tama.

Stigavši kući, ušao je u kuhinju i uključio televizor. Zatim je potpalio vatru u šporetu, natočio rakiju i sjeo na stolac za stolom odakle je dobro vidio ekran televizora. Nakon jedne rakije i dvije cigarete počeo je tako gorko plakati da je od ridanja jedva ostao sjediti na stolcu.

Isprid crkvenskog dvora, na jednoj od klupa u dugačkom redu platana, sidio je mesar Daša sa dva mlada momka od petnajst, šesnajst godina. S obzirom da je bilo lito i nije bila sezona klanja, Dašu se svakodnevno moglo srest pijanog kako zabavlja dicu svojim glupostima.

DICA

Dašo! Dašo, jel jebeš šta?

Daša bi stiso oči, razvuko usne i mudro odgovorio mljackajući suvim ustima.

DAŠA

Boys! Boys, pička nije meso! To triba znat.

Dica bi se cerekala i zadovoljno ga tapšala po ramenu.

DAŠA

Boys, dajte mi cigaretli.

Nakon što je zapaljio cigaretli, bio je više neg spreman divanit se s nama.

DAŠA

Sad ću vam ja reć šta je on mene napravio...

Jednu noć sam se vraćo iz kurvanja; neću vam reć iz čije kuće. Izlazio sam kroz pendžer (a vid'li ste kako su kod nas visoki pendžeri!), a taj mali Stevica je stajo pod pendžerem. I šta je bilo?! Uplašio sam se, spo i pokido nogu! Eto.

DICA

Dašo, pa ni za kurvanje više nisi!

Onda je Daša izgubio živce. Došlo mu, negdi iza alkoholni' para, kako baš i nije više ponosan i mlad.

DAŠA

'Ajde, marš u pičku materinu!

Dica su se digla i uz podrugljivi cerek nastavila niz platane.

DAŠA

Nije ni to najgore. Ležo sam tamo s pokidanom nogom, a „gospođin“ muž je od nikud istrčao i tako mi izmlatio kolcem da mi i danas triba sat vrimenta da se dignem iz kreveta! A malog Stevice nigdi. Ko da je ispario.

Činilo nam se da bi Daša, ko mesar, o svinjama mogo dosta znat.

DAŠA

Svinjče? Ma kako svinjče? Kurac moj se on pritvorio u svinjče! Sad ću ja vama reć: taj mali nije jebo i to je njega zajebalo! Ne možeš ti u tim godinama sam' fantazirat po selu, a ništa ne jebat. I još krade, bogati! Dobro, mene nije ništa falilo; nije mi ništa ukro onu noć. Al ko da jeste!

Kroz ogradu crkvenskog dvora smo spazili popu i doktora kako za malim stolem sigru šah. Pa smo se oprostili s Dašom i dali mu cvonjak da ispere grlo. Bio je zahvalan.

NEVIDLJIVI ČOVJEK

Bio je to prvi i posljednji put da su doktor i velečasni bili u bircuzu „Kod Pište“. I inače su tamo, kako je bircuz u sklopu vatrogasnog doma dobrovoljnog vatrogasnog društva, redoviti gosti bili gotovo isključivo vatrogasci; tu i tamo bi navratio neki Pištin prijatelj ili rođak, ili zalutali gost nekih drugih bircuza. Ustvari, „Kod Pište“ je bio pravi mali vatrogasni stožer. Tamo se dežuralo, pripremalo, jelo, pilo, veselilo i tugovalo. Taj „vatrogasni klub“ nerijetko je bio razlog zašto su ljudi postajali vatrogascima.

Tog dana je sve počelo tako što je neposredno nakon podneva došla dojava o požaru. Trojica dežurnih koji su sjedili u bircuzu bili su Željko, Tonča i Iva. Nakon dojava su se pomalo uzbuđeno rastrčali, uključili sirenu u domu koja je proparala zrak nad cijelim selom, sjeli u kamion i odvezli se na mjesto događaja. Isprva ih je iznenadilo što na lokaciji nije bilo okupljenih znatiželjnika ili pomagača pred kapijom. Iz dvorišta se vidio manji stup crnog dima pa su parkirali pred kapijom i naprasno je otvorili da bi ih dočekaao neobičan prizor: Ivica Šeremešić je sjedio sablasno smiren pored velikog limenog korita u kojem je nešto gorjelo. Na trenutak su pomislili da se radi o podvali pa im je skoro splasnulo uzbuđenje. Ali grozan miris koji se širio od vatre upozoravao je.

- Ivica, šta to gori? - upitao je Željko.

Ivica se jezivo smirenog pogleda okrenuo prema njima.

- Klara - odgovorio je.

Željko je, još uvijek u nevjerici, uzeo ručni aparat za gašenje požara s kamiona i užurbanim korakom prišao koritu.

- A, jebote! - zgroženo je vrisnuo i stao gasiti vatru - Zovite miliciju! I doktora! - proderao se Tonči i Ivi.

Iva je uspaničeno otrčao, a Tonča se počeo oprezno približavati koritu.

- Crni Ivica! Pa šta si to napravio?! - procvilio je Željko uplašen i uzbuđen do krajnjih granica.

Ivica je lijeno skrenuo pogled prema njemu i odgovorio:

- Nisam ja. Sama je.

*

Nekoliko sati kasnije Iva se vratio kod Pište zajedno s doktorom i velečasnim. Željko i Tonča su, navodno, otišli kući bez previše objašnjenja.

- Pa šta je to danas bilo? - znatiželjno ih je dočekaio Pišta.

- Već si čo? - čudio se Iva.

- Znaš kako to ide u selu - slegnuo je Pišta ramenima.

Ova trojica su se zatim bez riječi i smrknutih pogleda smjestila oko jednog stola uz prozor.

- Daj nam nešto za popit - Iva je dobacio Pišti.

- Šta ćete?

- Daj nam bocu rakije i četiri štampe.

Sve im je to Pišta donio za stol, a zatim se i sâm smjestio za jedan manji stol pored šanka. Jagodicom kažiprsta je dodirivao grubi rub rupe od cigarete na kariranom stolnjaku i radoznalo iščekivao bilo kakvu informaciju.

Iva je svima točio rakiju koju su ispijali naiskap i šutke, da bi se kod trećeg štampla zaustavili i popili tek gutljajčić iz čašice.

- Stvarno se sama zapaljila? - napokon se odvažio Pišta.

- Bome - odgovorio je Iva.

- Pa kako?

- Pa lako. Stala u korice, poljala se benzinom i zapaljila.

- Majko mila... - problijedio je Pišta. - Šta joj je došlo?

- Doktor kaže da je bila bolesna. Tako je i miliciji reko.

- Stvarno, doktore? – zagledao se Pišta u doktora.
- Bogami... – hladno reče doktor.
- Pa, jebemti, kaka ti to bolest može natirat na tako šta? Rak? – čudio se mudro plasirajući pitanja.
- A, bogati, i ti si se latio ispitivat! – pobunio se Iva.
- Pa šta onda?! Zanima mi. Koga ne bi zanimalo? To je normalna stvar.
- Nije rak. U glave joj ni' valjalo. Čula glasova – nastavio je doktor.
- Jebemti sakrstiju... – šokirao se Iva u pola glasa, a onda uhvatio prijekorni pogled velečasnog i stao se ispričavati – Izvinite, velečasni... Izletilo mi.
- Ne moraš baš sakrstiju – tiho je dodao velečasni.
- Dobro, doktore, de nam onda, kad ste već počeli, ispričajte do kraja – rekao je Pišta.

Doktor je uzeo bocu, natočio svima, otpio i započeo.

- U redu. Dakle, prija jedno dvi godine došla Klara kod mene u ambulantu. I sva onako živčana i neispavana mi kaže da ju progoni nevidljivi čovek.
- U, jebemti... – prekrižio se Pišta.
- I ja sam omak vidio – nastavi doktor – da nešto tu gadno ne valja. Pitam ju kako ju progoni, a ona kaže da joj stalno divani da mora „odbacit strah i mržnju“. I tu se ona i rasplakala, pa sam joj do inekciju za smirenje, napiso joj uputnicu za psihijatriju i reko da ode što prija. Ona se prvo malo nećkala, al sam joj onda objasnio da joj jedino oni mogu pomoć pa se malo primirila i rekla da će otić. Kažem, bila je tako sva umorna i očajna da je bila spremna prihvatit bilo kaku pomoć.
- Pa jel išla na psihijatriju? – dobacio je Iva.
- Jeste. Omak sutra ju je Ivica autem odno i išo u bolnicu š njom. Tamo su joj rekla da je šizofrenija i da bi bilo dobro da ostane malo u bolnici, al Ivica ni' do jer ga je Klara moljila da ne ostane u bolnici. Pa su tako dolazili par dana zaredom kod tog psihijatra, on joj je pripiso neke jake likove za šizofreniju i naručio ju na kontrolu.

- I šta j bilo? Bit će da nije pila likove pa joj se pogoršalo – zaključio je Pišta.
 - Ma nije, pila je ona redovno likove. Sam'... – zastao je doktor.
 - Sam' šta? – čekao je Iva.
 - Nisu joj pomagali – doktor slegne ramenima – Mislim, to je dosta čudno. Ti likovi su tako jaki da bi se tribo pritvorit u tele, a ne čut glasove. A, eto, ona je i dalje čula. Da se razumimo: bila je ona sva nadrogirana od tog. Al, eto, glasovi nisu prolazili.
 - I?
 - Šta „i“?
 - Pa šta j bilo dalje? – pitali su se Iva i Pišta izbečenih očiju.
 - Ne znam ja. Za dalje morate pitat popu.
- Obojica su isti čas, kao opareni, okrenuli poglede prema velečasnom koji se nije dao uznemiriti, nego im je smireno odgovorio:
- Crkvena posla nisu za birtaški divan.
 - De, velečasni, neka sad kvarit zabavu. Ispričaj momcima kako ste obavili egzorcizam.
- Ta informacija je dvojicu vatrogasaca dovela u ekstatično uzbuđenje:
- Kad?
 - Kako?
 - Ko na filmu?
 - Jel se pojavio sotona?
 - Kako j to izgledalo?
- Velečasni se trudio ostati miran, ali bilo je i više nego vidljivo da mu je pažnja iznimno godila.
- Heh! Slušajte, ne mogu ja o tim stvarima divanit bilo komu. Na šta bi to ličilo?

- Pa, velečasni, nismo mi bilo 'ko - rekao je Iva i stavio velečasnom ruku na rame. - Naši smo! Eto, ja sam nesritnu ženu danas ugasio, a doktor i vi ste joj probali pomoć. Svi smo mi valak iz iste ekipe.

- Tako je! - složio se Pišta.

Doktor je samo potvrdno podigao ramena i složio grimasu. Velečasni se malo nećkao i vrtio po svom stolcu dok su ga vatrogasci napeto promatrali.

- De mi na natoči još jednu - rekao je iznenadno razdragan velečasni i pružio Ivi čašicu.

- Takog vas voljim - rekao je Iva točeći, dok je Pišta zadovoljno tapšao velečasnog po ramenu.

- Slušajte, nije to sam' tako: napraviti egzorcizam. Ima tu cila procedura ko i u svemu ostalom. Prvo je trebalo otići kod biskupa u Suboticu. Bez njegovog amena nema ništa. Ja sam lipo poslušao sve što Ivica i Klara imu za reć i reko sam njim da ne mogu ništa bez biskupa. Onda sam lipo nazvao biskupa i sve mu ispričao i biskup je reko da dovedem Klaru da ju on upozna.

- Viš, i biskupa su upoznali... - pomalo ljubomorno je zaključio Pišta.

- Bome - odgovorio je velečasni i nastavio - Metnio sam ih u kola jedne subote i pravac kod biskupa.

- A biskup?

- A biskup ko biskup! Sve je saslušao, lipo ljubazno malo š njima podivanio i onda se tiao divaniti sa mnom nasamo.

- E, ovo mi je najbolji deo! - samozadovoljno se smijuljio doktor.

- Nekate ga sad, doktore... - branio je Iva velečasnog.

- I pita mene biskup šta ja mislim. Reko', ja mislim da je demon i da bi trebalo egzorcizam. Mislim, ako njoj taj glas stalno divani i ako nikaki likovi ni doktori ne pomažu, to mora biti to. A on će mene: pa zašto bi joj demon divanio da odbaci strah i mržnju? I još kaže da bi on to svakom i u svakom trenutku savetovao.

- Dobro ti je i reko - zaključio je doktor i strusio čašicu.

- Pa ima smisla... - zamišljeno je rezonirao Iva.
 - To bi svako na prvu pomislio. Al baš je to najveća Sotonina obmana: da ti uveri da je nešto dobro a, ustvari, zlo se sakriva iza toga.
 - Čudim se da biskup to ne zna. Mislim - on bi tribo znat take stvari - podbadao je doktor, ali velečasni se nije dao smesti.
 - I tako sam jedva uverio biskupa da drugog rešenja nema, a on nam je d'o blagoslov da izvedemo egzorcizam na Klari.
 - E, to smo čekali, velečasni! Lako za biskupa, o egzorcizmu vi nama divanite - veselio se Iva.
 - Jel bilo onako ko u filmu: vitar, dim, vražji glasovi na sve strane, nameštaj leti... - pitao je Pišta u istom emocionalnom uzbuđenju kao i Iva.
 - Ma ništa slično. Nije to ni blizu cirkusa ko što je u filmu. Ja, Ivica i još jedan velečasni (neću reć koji) smo se moljili, a Klara je sidila. Sirota je par put i zaspala. I to je to. Ponovili smo to par put kroz nekoliko miseci i, očigledno, nije pomoglo.
 - A kako to objašnjavaš? - pitao je doktor.
 - Nema se šta objašnjavat. Ne uspije egzorcizam svaki put.
 - Jel to vi u crkve vodite neku statistiku?
 - Slušaj, nije ni vrime ni misto da se zamajavaš s crkvom. Gledaj svojga posla.
 - Dobro, dobro... Šta se omak srdiš?
 - A, jelte, velečasni - ubacio se Iva - jel ona čula glasove i dok ste vi nju obrađivali?
 - Nikad. Rekla je da joj glasovi dolazu sam' kad je sama.
 - Pa mogli su ju ne ostavljat samu.
 - Trudili su se, al ne mož uvek. Znaš i sam kako je to na selu: nji dvoj sami, a triba radit... Al stvarno su se trudili. Zato je i izdržala dvi godine.
- Tom posljednjom rečenicom nastao je kratki muk jer ih je podsjetila da je netko zbilja otišao.

I to na dotad neviđeno svirep način.

- Da odbaci strah i mržnju... - sjetno je i zamišljeno prozborio Pišta - pa šta je tu toliko strašno da se čovek ubije, a kamoli zapalji?

- Nije važno šta je čula - nadovezao se doktor svečanim tonom - zamisli sad da si sâm i da čuješ nečiji glas, a znaš da nikog oko tebe nema.

- Usro bi' se.

- Eto, vidiš.

Nakon toga su se velečasni i doktor zapleli u pijani razgovor o životu i čovjeku, gdje su razmjenjivani kojekakvi religijski i znanstveni argumenti koji su vatrogascima uglavnom bili poprilično nerazumljivi. Ipak, Pišta se vrlo jasno sjećao nečega što je doktor rekao velečasnom na osobito zanimljiv način: ustavši i uprevši kažiprst u lice velečasnog.

- Život? Šta je život? Uzmeš ugljenik i ostaviš ga da odstoji na suncu par milijardi godina. To je sve. Nikaka filozofija.

Popa i doktor su pili špricere, sigrali šah i bili suzdržani prema nama. Ponudili su nam špricer i vratili se šahu.

POPA

A šta vas toliko briga za Stevicu Čatalinca? I 'ko je vas poslo u selo da čeprkate? Jel nemate pametnija posla?

DOKTOR

Ti si na potezu.

POPA

Jesam? Hm...

A di mi je lovac?

DOKTOR

Nema ga više.

POPA

O, Bože, Bože! Šta ćemo sad?!

Rekli smo njim da znamo da su bili kod Stevice dok se pritvaro u svinjče. Kako je to izgledalo? Jel nešto reko? Kako je izgledo?

POPA

Nekate natezat vruga s tuđom nesrećom. Pušćite Stevicu na miru i vratite se tamo otkud ste i došli.

DOKTOR

Reci njim za barjak.

POPA

Mani se barjaka!

Ni pod koju cinu nismo 'tili odustat od toga barjaka. Popi je tribala litra špricera da nam to ispriča.

POPA

Cili divan oko tog malog Stevice je da je ukro crkveni barjak. Onaj što se nosi u povorki kad sa'ranjivamo ljude. Eto, to je sve. S njegovom majkom i dadom smo pritražili cilu kuću i

nigdi ga nismo mogli nać. A sve drugo što je ukro se omak vratilo il kasnije našlo. Jedino taj barjak... Sad, eto, sa'ranjivamo brež njega.

I to je cili divan.

U tom času je dotrčala časna.

ČASNA

Velečasni, velečasni! Eno dica opet krađu šeptelije!

POPA

Opet? Vrazi jedni!

Popa se naglo digo i otrčao prema voćnjaku. Špricer ga je već do'vatio pa mu nije bilo lako. Ostali smo sa doktorem i časnom na kojoj se vid'lo da na srcu nosi nešto što popa nije 'tio ispovidat.

ČASNA

Nikom nije 'tio reć šta je vidio kod Čatalinaca. Ja sam ga ispitivala, al ništa. Čula sam da ni njima, kad je izlazio iz Stevicinog svinjca, nije reko ni riči. Sam' se okrenio i ošo. Lako njemu za barjak...

DOKTOR

Lakše, časna, nasrdit ćete popu.

ČASNA

A i vi, doktore! Baš ste i vi mogli šta god reć! I vi ste ga vid'li!

DOKTOR

Svašta sam ja u životu vidio, časna. I ne želim se toga ni sićat, a kamoli divanit o tom.

ČASNA

Badava vam sva ta vaša medicina i likovi!

Doktor se digo i krenio napolje.

DOKTOR

Recite popi da ćemo nastaviti partiju sutra.

Doktor nije bio otvoren za nagovaranje. Nije se okreto.

ČASNA

Odite vi kod njegove majke i dade. To vam je najbolje. Oni će vam kazat. Ni'ko neće š njima da se divani! Njegovoj majki će srce puknit; ni sa'ranu mu nije napravila. Kod nje odite!

Popa se vraćo iz voćnjaka, i časna je, kad ga je vid'la, ućutila i latila skupljat čaše od špricera sa stola. Nismo 'tili više smetat.

KONC-LOGOS

Lovac Jožika pažljivo je ulazio u dvorište Čatalinaca, pridržavajući jednom rukom remen puške okačene preko ramena, a drugom pritvarajući drvena vrata ograde. Zavirio je prema dvorištu, kroz prolaz uz kuću, kako bi se uvjerio da ga pas neće napasti i zatim povikao:

- Strina Eva!

Sićušna stara žena, glave povezane maramom, nesigurno je izvirila iza teških ulaznih vrata.

- Joži, ti si?

- Jesam, jesam. Rekla mi je žena da ste bili.

Živnuvši, Eva je požurila iz kuće zatvarajući vrata za sobom.

- Joj, dobro da si došo, ne znam više šta ću. On laje po cile dane i noći. Ne mogu više živit od njega. I komšije su mi se počele žalit.

- Di vam je taj kera?

- Iza u dvoru. 'Ajde pa ću ti pokazat.

Eva se gegala uz kuću prema stražnjem dvorištu, lamentirajući i dramatično sklapajući dlanove na grudima, kao za molitve. Jožika je nonšalantno hodao za njom držeći sada pušku u desnoj ruci s cijevi uperenom prema tlu.

- Tako lipi kera, a toliko belaja imam š njim. Isuse dragi, ne znam šta više da radim. Kud su ga svi mene ostavili - ko da sam ja 'tila keru.

U donjem kutu dvorišta stajao je pseći kavez od žice u kojem je mahnito lajao i skakao olinjali njemački ovčar, a njegova ponegdje sasvim gola koža prekrivena krastama činila je prizor jezivim. Čitavo dvorište odzvanjalo je od njegova laveža.

- A joj... Jadan kera... Koliko ga već držite tako zatvoritog? - upitao je Jožika.

- Pa eto, otkako je naš Stevica...

- Tolike godine? Nije ni čudo što vam je tako bisan.

- A šta da radim, sirota? Ne mogu ja š njim izać na kraj.

Pas je, pored svega, bio i kritično mršav. U tolikoj nakaradnosti već su se polako gubili prepoznatljivi obrisi pasmine.

- Jel ga 'ranite? - sažaljivo je pitao Jožika.

- Pa eto, dam mu koliko imam. A sama sam pa onda ni ne kuvam puno. Otkud mene? Vi'š da su svi očli i ostavili mi samu.

- Ne javu se Tuna i Anuška?

- Jedno pismo u ove tri godine. Možeš to virovat?

- A di su?

- Ta ni to mi nisu 'tili reć!

- Javit će se, nekat se sikirat - umirivao ju je Jožika i okrenuo joj leđa posvetivši se psu.

Jožiki nikada nije bilo lako ubijati pse. A nerijetko se događalo da netko u selu zapostavi psa - zatvori ga negdje ili veže - pa kad stvar postane nepopravljiva i neizdrživa, onda zovu lovca, ozvaničenog likvidatora, da ih riješi muke. S divljim svinjama, jelenima, srndaćima, fazanima i zečevima bilo mu je lako. Ali psi! „E, kerovi su nešto drugo“ - pomislio je Jožika i prisjetio se svoja dva lovačka psa, vjerna prijatelja. Onda je rastjerao misli kao roj muha i podigao pušku.

- Maknite se ustranu ako ne bi gledali - rekao joj je.

- Jó. Pa bolje da se ondak maknem - rekla je, povukla se desetak metara unazad i okrenula leđima.

Lovac je prišao psu, podignuo pušku i nanišanio - a pas je iznenada prestao lajati. Štoviše, sjeo je i umirio se, pogledao ga u oči i sasvim smireno zacvilio. „Ko da zna“ - pomislio je Jožika i zastao.

- Pa nije vam on tako loš... - rekao je i spustio cijev - Zovite veterinara i malo ga u'ranite i...

- prekinuo ga je lavež glasniji nego ikada - U, bogati! - poskočio je.

Pas kao da se silno naljutio na Jožikino oklijevanje. Tako je bijesno lajao da se i Eva uplašila.

- U ime Oca i Sina... - ustuknula je i prekrížila se.

Jožika je opet prišao i nanišanio u psa koji se sasvim približio žičanoj ogradi i lajući pokazivao iskežene očnjake. Oklijevanje od maloprije kao da mu je oduzelo mirnoću živaca i sada je nemirno gledao u oči bijesnome psu koji se, osjetivši nesigurnost lovca, okrenuo na drugu stranu ne zaustavljajući lavež. Jožika se bez psećih očiju na sebi pribrao i izvršio zadatak sasuvši mu sačmu u potiljak.

- Eto ga! - ubrzano se okrenuo, podigao pušku i krenuo prema Evi. - Gotovo je.

- Siroti kera... Taj se isto napatio - rekla je.

Jožika se bez riječi zaputio prema izlazu.

- Joži, oš rakiju popit? - pitala je kaskajući za njim.

- Neću, fala. Drugi put - odgovorio je.

- Jel, a šta da ja sad radim š njim?

- Ništa. Ja ću sutra poslat Đuru Cigana da ga odnese.

- Puno ti fala.

- Ni brige, strina Eva - rekao je Jožika, zatvarajući vrata ograde za sobom.

- Pozdravi tvoje!

- 'Oću! - doviknuo je ne okrenuvši se.

Negdje niz ulicu, već sasvim blizu centra, susreo je mesara Dašu kako, onako mahnit i prekrčan rakijom, kleči pred nekom dječurlijom i podiže stisnute pesnice i crvene oči prema njima.

- Lud sam! Lud sam! Ubite mi! - histerično je urlao kao da okajava grijehe i podvlači račun pod čitav svoj život.

Jožika je smrknuo lice, okrenuo glavu i nastavio niz ulicu, čvrsto šakom stišćući remen puške na ramenu.

Na naše veliko čudo, majka i dada Stevice Čatalinca su nas lipo ugostili. Sili smo u dvor, ispod duda, jili gibanicu od maka i pili rakije od krušaka. Stevicin dada, Tuna Čatalinac, je pio rakiju, ćutio i nemirno gazio dudove što su prizrili i spali na zemlju. Majka, Anuška Čatalinceva, je pripovidala i trisala oče maramkom.

ANUŠKA ČATALINCEVA

Ni'ko ne zna šta mu je bilo. Jedno jutro sam se digla i vid'la da ga nema u njegove sobe. Mislila sam da je očo do sela; reko', brzo će se vratit. Posli sam vidila da mu je bicigla u ganku i ondak sam se malo i zabrinila: nikad on ne ide brez bicigla. Pitala sam Tunu jel ga moždak vidio...

Jel, Tuna?

TUNA ČATALINAC

Jesi.

ANUŠKA ČATALINCEVA

I ondak sam krenila na'ranit svinje. O'šla sam do kočaka, i onda sam ga, eto, vidila... Koca, dite, po kočaku međ svinjama! Pa, reko', Stevice, šta to radiš? A on mene kaže: mama, ja ću bit svinjče!

TUNA ČATALINAC

Jest.

Tuna je isto imo štagod u njemu što ni popi nije mogo ispovidat. On i časna bi se dobro razumili...

ANUŠKA ČATALINCEVA

Zvali smo i doktora i popu, al ništa ni pomoglo. Obadvoj su brez riči izašli iz kočaka i ošli. Ni jedne jedine riči mi nisu rekli.

I tako j Stevica i osto tamo. Nismo znali šta bi, pa smo mu, eto, stavili tamo malo čiste slame. I Tuna je svaki dan čistio da mu tamo baš ne bude ko u kočaku. Jel, Tuna?

TUNA ČATALINAC

Jesam.

A onda se Anuška gorko rasplakala.

ANUŠKA ČATALINCEVA

Tamo je, Bože dragi, i umro. Tražio je da ga zakoljemo i pojidemo za Božić, al nismo 'tili. Po

*cile dane je sam' o tom divanio: da ga pojidemo, pa da ga pojidemo... Dite moje jadno! Pa di
ćemo ti pojist, Bože dragi! Ne možemo! A on sam' pojist, pa pojist...*

Jel, Tuna?

Tuna se naglo digo i krenio u zadnji dvor.

TUNA ČATALINAC

Nisam kera na'ranio.

ANUŠKA ČATALINCEVA

*Ti' dana smo držali kapiju zaključanu i izlazili sam' do dućana po kruv. Umro je posli Nove
Godine. Nije više 'tio ni jist.*

Mi ga nismo tili pojist! Jadno moje dite, Bože dragi! Dali smo ga Martinu Piliću za kerove.

*Bilo je strašno slušat Anušku Čatalincevu. Ostavili smo ju tamo na stolcu, brez riči se
pokupili kroz kapiju i polako zatvorili vrata. Još dvi kuće dalje se čulo koliko plače.*

*Posli smo saznali da taj Martin Pilić uzgaja vučjake i da, kad nekom crkne svinjče, onda ga
du Martinu da š njim 'rani kerove. Al kako taj Martin jedini u selu ima bircuz u kojem se
prodaju pljeskavice, onda se divani da te svinje, ustvari, završu u pljeskavicama. To ni'ko ne
zna. To je mit.*

ODRASLI I DJECA

Klate se i kreću u pravilnom ritmu vrhovi *Arundo Donaxa* povrh svake kapije u ulici Oslobođenja. Ta tri štapa za pecanje Marko Džine nosi na ramenu i pridržava ih rukom, dok u drugoj ruci nosi rogozni ceker pun logistike: stara, smeđa kutija od Cedevite s nekoliko rupa na poklopcu, puna glista i zemlje, sendvič od okrajka bijelog kruha i tirolske i tri boce piva. Deset je sati ujutro i Marko, na putu do vode, zastaje pred krčmom Martina Pilića gdje je na odloženom uz zid starom biciklu okačen još jedan rogozni ceker, skoro identičan Markovom, tek nešto veći i noviji. Marko zastane, znatiželjno zaviri u ceker, nasmiješi se, zatim osmotri dva štapa za pecanje naslonjena na zid pored bicikla.

- Iđe pecat... - nježno zaključí Marko nekako za sebe i nastavi niz ulicu ostavljajući za sobom opremu i prijevoz nekoga tko je u samom startu zastranio od namjere da ode na pecanje.

Privilegiju da radnim danom uživaju u jutarnjem luksuzu kao što je pecanje imali su rijetki. Među njima je i četrdesetogodišnji Marko Džine: visok jedva metar šezdeset, crnomanjast, blažena osmijeha koji ne skida s lica, u crnom džemperu i prevelikim hlačama od smeđega samta čiji tur visi sve do koljena. Djeca koju susreće na ulici zadirkuju ga zbog njegove retardacije i neobičnog, već svima prepoznatljivog govora. Tajnog govora koji zvuči kao šifrirani rječnik uskraćenih.

- Bebi papa! - rekao bi Marko u prolazu, iz čista mira; razvlačeći mazno slogove kao da se pokušava umiliti. Ili bi pak rekao: - Papaš hurku pa pod dunju! - istom tom maznom dikcijom.

Nemilosrdna djeca to bi jedva dočekala pa bi kao u transu trčkarala za njim i oko njega i kopirala njegov govor u svim mogućim kombinacijama.

- Čapaš lapaš! - dobacilo bi jedno, ispipavajući Markovo raspoloženje.

- Bebi papa karamela! - blago bi uzvratio Marko.

Ali onda bi se pronašao onaj najhrabriji među njima pa bi grubo dobacio:

- Papaš kurac pa pod lonac!

Sva su djeca znala kakva će Markova reakcija biti i spremno su je dočekivala u visokom

startu: Marko bi istoga časa bacio štapove i ceker i stao trčati za djecom koja bi se razbježala kućama. Marko bi dobro zapamtio onog grubijana i u bježećem bi se krdu djece fokusirao baš na njega i slijedio ga u trku. Djeca su jednako tako dobro znala da je Marko spor i trom i da ih ne može sustići. Zato bi utrčavala u svoja dvorišta i potražila zaštitu bake ili djeda koji su najčešće bili kod kuće.

- Majko, majko! Marko Džine mi vija! – proračunato bi uzvikivalo dijete.

- Zašto ti vija? Šta si mu viko? – odgovarala bi baka koreći ga.

- Nisam ništa, sam je najedanput poludio!

- Baš iz čista mira, jal? – sarkastično će baka unuku pa onda sebi u bradu – Jebo vas otac koji vas okupio oko mene...

Onda bi baka već rutinski krenula prema kapiji gdje bi dočekala Marka. On se, stigavši do kapije, transformirao i primirio za baku.

- Šta je bilo, Marko? – učtivo i pripremljeno će baka.

- Dica mi se sprdaču. Viču svašta pa mi tentu – mazno se i prepristojno uvijao Marko pred bakom.

- Sa' ću ja njemu dat, Marko. Ništa se ti ne brini.

- Ondak dobro – zadovoljavao se odgovorom pa bi, krenuvši prema kapiji, dodao – Nije to lipo tako. Bezobrazni su.

- Dabome da su bezobrazni. Sa' će fasovat!

- Onda dobro. Sam ga nekate jako.

- Neću jako.

- Dobro. Očo sam ondak ja pecat.

- Zbogom. Sritno, Marko! – zaključila bi baka, zatvorila kapiju i dobacila unuku koji je izašao iz zaklona – Kako ti ni sramota?

- Šta mi ima bit sramota?! – nezainteresirano je odgovorio unuk.

I to je bilo to. Nikakvih daljnjih reperkusija.

Marko je u međuvremenu prošao još tih par stotina metara do vode, raspakirao stvari, zabacio udice i veselio se ribi, tirolskoj i pivu. Do podne je već sve bilo zaboravljeno.

Negdje oko tri sata Marko je rutinski spakirao stvari i istim putem krenuo prema svojoj kući. Iz niza razloga baš u to doba djece više nije bilo na ulici. Naposljetku, bilo je vrijeme ručka i tromo popodne se već nekako klatilo prema večeri. Vrlo brzo je Marko opet bio pred krčmom Martina Pilića – uzgajivača njemačkih ovčara, bivšeg boksača i, svakako, dobrog i staloznog čovjeka. Uz osmijeh je primijetio da su bicikl, ceker i štapovi anonimnog kolege i dalje naslonjeni uza zid. Prislonio je svoja tri štapa uz njih, ali je ceker ponio u krčmu.

Atmosfera u krčmi je bila vrlo slična onoj uličnoj. Ulazna vrata su bila širom otvorena pa se topli i tromi popodnevni zrak prelijevao unutra. A tamo su sjedila trojica: za jednim stolom dva radnika Brodoremonta, koji su se, s obzirom da je bio petak, iskrali ranije s posla i svratili na pivo, dok je za stolom nasuprot njima sjedio Darko. Darko, „anonimni“ pecaroš i vlasnik ribolovnog asortimana na ulici, nije bio zaposlen. Iz tog je razloga imao dovoljno vremena da čitav dan provede na pecanju, a iz razloga što mu roditelji već godinama žive i rade u Njemačkoj mogao je sebi priuštiti da, umjesto na pecanju, čitav dan provede u krčmi. Naravno, do sad je već bio posve pijan. A kad je pijan iz njega izviru sve one osobine koje ga čine nekvalitetnom i izbjegavanja vrijednom osobom.

U krčmi je, razumije se, bio i vlasnik Martin koji je, radeći za šankom, povremeno podizao glavu prema visoko postavljenom televizoru na kojem je išao neki njemački satelitski sportski program. Brodari su imali po bocu piva ispred sebe, tu i tamo bi međusobno ili s Martinom razmijenili pokoju riječ i uglavnom su tražili opuštanje u televizijskom programu neke daleke i tajanstvene zemlje blagostanja. Za razliku od njih Darko je, sjedeći sâm, tražio pažnju. Glasno bi komentirao i zapitkivao, a ostali su ga ili ignorirali ili mu kratko i neangažirano odgovarali. Nitko, ustvari, nije imao baš previsoko mišljenje o njemu, ali su se trudili ne stvarati neugodnosti jer se ljudi iz određenih razloga vrlo često tako ponašaju prema imućnima. Razumije se, iza njegovih leđa nitko nije imao puno lijepih riječi, ali se znalo kad se, gdje i s kim može na taj način razgovarati.

Kako su, dakle, vrata bila otvorena, Marko je neprimijećen zakoračio u krčmu. Prvi ga je primijetio vlasnik Martin i pozdravio:

- Zdravo, Marko.

Tek tada su i ostala trojica okrenula glave i primijetila ga.

- Bio sam pecat... - umjesto pozdrava otegnuto je izjavio Marko i, ne gledajući prisutne, uputio se prema preostalom slobodnom stolu.

Darko je djelovao kao da mu se iz nekog razloga najviše veseli.

- O, jebote Isus ako to nije Marko Džine! Pa di si, pička ti se ogadila?! - glasno, napadno i uz agresivan keč dobio je Darko.

Markov pogled je lutao s površine stola do televizora i nazad. Tu i tamo bi pogledao i prema svojem cekeru koji je odložio na pod.

- Eto, došo na pivo - oprezno je odgovorio Marko.

- Pivo? - tražio je krčmar Martin potvrdu.

- Pa da, može jedno 'ladno.

U tom trenutku netko je na utakmici postigao gol pa su glasnu histeriju njemačkog komentatora brodari popratili nezadovoljstvom. To je na trenutak i Darku skrenulo pažnju. Zagledao se u televizor da bi nakon par trenutaka o svemu tome izjavio:

- Nisu ni za kurac.

Brodari su ga samo ovlaš pogledali i nastavili pratiti utakmicu. Prizor Martina kako nosi bocu piva podsjetio je Darka na novopridošlog gosta.

- Di s peco, Marko? - prepotentno je dobio.

- Na Dunavcu - odgovorio je Marko.

- Pa koji s kurac tamo imo za vatat osim belica?

- Babušaka sam navato.

- Eh, babušaka... Štaš s babuškama, jebale te babuške.

- Fine su babuške. To će mi majka ispeć za užinu - ljubazno je otezao Marko.

- Pa kad ti majka fino isprži babušku - počeo je karikirati i sprdati se Darko - a ona se ovako fino savije - pokazivao je svoj savijen dlan - ko defektna ruka! - pa je skupio vrhove prstiju

tog dlana i poljubio ih. – Sve puca u ustima!

Tu je Darko nekako postao sâm sebi jako zabavan i smiješan pa je prasnuo u smijeh koji nikome, čak ni njemu, nije godio. Dok se njegov smijeh smirivao, Marko ga je s iskrenom radoznalošću ljubazno upitao:

– A jel to tvoj ceker napolju?

– Jeste – ponosno je odbrusio Darko.

– A di si ti išo pecat? – naivno je dodao Marko.

Na trenutak je nastao tajac. Svi su pogledali prema Darku, kočeći kez u kutovima usana. Svi osim Marka, naravno, koji je iščekivao odgovor. Kada se nakon par trenutaka pribrao, Darko se proderao na Marka:

– Šta tebe boli kurac di sam ja išo pecat, a?

Marko je samo zažmirkao, ne dižući pogled s površine stola, dok su se svi ostali uozbiljili i izgubili bilo kakvu potrebu da skrivaju osmijeh jer ga više nije bilo. Darko se okrenuo Martinu:

– De mi jednu rakiju donesi!

Dok je Martin nosio Darku rakiju, negdje u susjedstvu začula se brusilica, koja se zaustavila nakon što je Darko iskapio rakiju i odložio štampal na stol. Tek što se lijena tišina popodneva nastavila, u krčmu je zakoračila zapuhana i raspamećena Darkova supruga Ružica.

– Kako ti ni' sramota? – bijesno je upitala Darka, stojeći na vratima.

– Šta ti tu radiš? – jednako bijesno odgovorio je Darko.

– Pitam ti: kako ti ni sramota cili dan sidit u bircuzu? – siktala je Ružica, jedva dolazeći do zraka.

– Nisam cili dan u bircuzu, išo sam pecat! – branio se Darko, ali Ružica se nije dala smesti.

– Kad si išo pecat kad sam ti ja vidla biciglu i ceker kad sam išla u dućan, a dica su vidla kad su išla iz škole?

– Idi kući, jebo te bog, šta mi tu sramotiš prid ljudima!?

- Ja ti sramotim? Sramotiš sâm sebe, đubre jedno bezobrazno!

- Šta s rekla? - bijesno se pridigao Darko.

- To što s čo! Đubre jedno bezobrazno! Cile dane sam izmišljaš di ćeš maknit dupe i di ćeš se naroljat! Pa šta sam ti ja? Sluškinja?

- Jebem ti mater, sa' ću ti udavit ko mačku, gubi se kući!

Darko se polako, korak po korak, bližio Ružici. Ona je ustuknula za korak, dva i sad se nalazila izvan krčme.

- Tako. Prid svima se pokaži kaki si - kroz plač je dodala. - Eno ti tvoja bolesna baba pa joj sam peri dupe. Ja neću bit ničija sluškinja.

- Sam' ti idi kod tvoje mame i tate pa njima peri dupe - odmahivao je Darko rukom.

- I da znaš da 'oću!

- 'Ko ti jebe - vratio se Darko za svoj stol.

Ružica se na par trenutaka primirila i gledala u Darka koji joj više nije poklanjao ni najmanju pažnju. Pravio se da gleda utakmicu, iako ništa pred očima nije vidio.

- Mogu razumit da ti ni briga za mene. Al kako ti ni sramota prid dicom? Lip si njim uzor - mirno je dodala Ružica šmrcajući pa se okrenula i otišla ne sačekavši odgovor.

Darko se trenutak nakon spominjanja djece naglo okrenuo prema vratima, ali nje više nije bilo tamo. Zatim se okrenuo prema svima prisutnima, a oni su pak svi skrenuli pogled: neki na utakmicu, neki u sudoper, neki u stol...

Onda je Marko s jednakom ljubaznošću i naivnošću, bez ikakve namjere da provocira, rekao:

- Kokad bolje da si išo pecat.

Darko ga je ošinio pogledom:

- Šta s reko?

Marko nije odgovarao. Slutio je da nešto nije u redu, ali nije mogao shvatiti što pa je spustio pogled. Darko se pridigao i prišao mu.

- Jel, govno malo, jel ti to mene zajebavaš? - cijedio je kroz zube.

Marko je i dalje šutio. Ostali su skamenjeno gledali.

- A? - još jednom ga je cimnuo Darko.

A onda je, ne sačekavši eventualan odgovor, udario Marku šamar čiji je pljesak odzvanjao krčmom dok se Markova glava zaniжела udesno pa vratila u početni položaj. Nastao je tajac. Nakon par trenutaka krčmar Martin je isključio televizor naglasivši ozbiljnost situacije. Sasvim se jasno, kroz zujanje jedne muhe, začuo Markov tihi plač.

Darko je ozbiljno i pobjedonosno krenuo prema svojem stolu, praćen pogledima ostalih. Sjeo je i samozadovoljno dobacio Martinu:

- Pivo i rakiju mi daj.

Martin ga je kratko promotrio, a zatim se uputio prema njegovom stolu praćen ozbiljnim pogledima dvojice brodara. Stigao je do stola i susreo se s pomalo zbunjenim Darkovim pogledom jer nije nosio ni pivo ni rakiju. Ne sačekavši ikakvu raspravu, Martin ga je pogodio pod bradu spretnim boksačkim aperkatom iako je Darko bio u sjedećem položaju. Udarac ga je složio na klupu na kojoj je sjedio. Pridigao je glavu izbezumljena pogleda, obilato krvareći iz usta. Dvojica brodara bili su oduševljeni Martinovom reakcijom:

- Tako triba! Pokaži mu.

Martin ga je zatim uhvatio za kragnu i izvukao iz krčme dok se Darko nespretno koprcao nogama i frfljao kroz raskrvavljena usta:

- Martine... Pa šta ti je? Toliše godine se znamo...

Ali Martinova odlučnost se nije dala smesti. Čim ga je izvukao preko praga, pustio je kragnu i rekao odlučno, ali vrlo smireno:

- Gubi se i da ti više nisam vidio u moje krčme.

- Al, Martine...

- Ni riči. Briši.

Darko se pridigao, uhvatio dlanom bradu i usne i otišao. Martin se vratio unutra i stao za

šank. Djelovao je vrlo smireno pa je jedan od brodara pomislio da je možda dobar trenutak za šalu:

- Eto, pije cili dan, a onda ode i ne plati.

Martin je samo razvukao usne u blagi osmijeh i zaputio se prema Marku s novom bocom piva u rukama.

- Evo ti pivo, Marko.

Marko je pridigao pogled još uvijek uplakanih očiju i odgovorio:

- Nisam još ni ovo popio...

- Nema veze, ugrijalo ti se. Evo ti novo, 'ladno.

Zatim je odložio puno pivo i uzeo polupraznu bocu koju je Marko imao pred sobom.

Odmaknuvši se par koraka, ponovo se okrenuo:

- Jesi gladan? Oćeš jednu pljeskavicu?

- Imam par babušaka što sam upeco. To će mi majka posli ispeć.

- Babuške možeš i sutra jist! A sad mazni jednu pljeskavicu. Na moj račun. Sad ću ja, za čas

- odgovorio je Martin i izgubio se negdje u stražnjim prostorijama.

Brodari su gledali u Marka i podigli svoje boce:

- Živio, Marko!

- Živeli! - mazno je uzviknuo Marko i potegnuo iz boce, veselo sklopivši oči dok su mu mjehurići svježeg piva istovremeno grebali i golicali nepce.

Nismo gubili vrime, već smo omak očli u bircuz Martina Pilića. Našli smo ga kako u boksterskim rukavicama udara u veliki boksterski džak.

MARTIN PILIĆ

Svinja, kad crkne sama od sebe, onda ju ljudi ne jidu neg ju d'u mene pa ja to meso iskoristim da na'ranim kerove. To je to. Nema se tu više ništa za dodat.

Kako je udaro u onaj džak – ne bi mi ništa više ni pitali! Cili bircuz je bio nakitit s nagradama što su je dobili njegovi vučjaci. Al' je onda u bircuz unišo Tuna Čatalinac. Nije nas pozdravio, pozdravio je samo Martina. Sio je na stolac.

TUNA ČATALINAC

Martine, de mi napravi jednu pljeskavicu. I daj mi jedno 'ladno pivo!

MARTIN PILIĆ

Može, Tuna. Od jutros se 'ladi.

Martin je pružio bocu da ju Tuna pipne.

TUNA ČATALINAC

Dobro je.

Onda je Martin otvorio jedna vrata što vodu iz bircuza u kuću i prodero se.

MARTIN PILIĆ

Marija! Pljeskavicu jednu ispeci!

A onda je zatvorio vrata ko da se ništa ni' desilo.

TUNA ČATALINAC

De uključi da gledimo utakmicu.

Martin je ošo do televizije i uključio ju.

Vid'li smo da se nešto glasno događa makar je bilo toliko tiho da se čula svaka muva u bircuzu. Sili smo i pravili se da i mi gledimo utakmicu. A onda je Martin iza oni' vrati dono pljeskavicu u tanjuru i metnio ju prid Tunu. Tuna ju je podigo i zagrizo a da nije skinio oče s utakmice. Nas rezultat nije zanimo. Digli smo se i izašli. Iza nas smo ostavili glasnu utakmicu koja je obuzimala Martina i Tunu, i pljeskavicu koja je, istovremeno, bila i spretno i nehajno jidena.

NIŠTA LIJEPO

Još kao osamnaestogodišnjak Joška Komparoš je ozlijedio nogu radeći na sječi drveta za šumsku upravu. Jedno deblo ga je preklopilo preko koljena i razmjestilo mu kosti tako da ih više nikad nije bilo moguće sastaviti kako treba te je Joška ostao hrom do kraja života. Tad mu je šumska uprava izašla u susret i zaposlila ga kao voditelja kompe preko kanala Dunav-Tisa-Dunav. Na suprotnoj strani kanala, u odnosu na selo, stajala je mala trošna kuća koja je služila kao dom svakom „komparošu“ do tada pa ju je tako naslijedio i Joška, zajedno s titulom koja se kroz tu funkciju pretvara u „nadnadimak“; u prezime. Tako je Joška postao Komparoš jednog razdoblja i čudnim spletom naoko nesretnih okolnosti pronašao svoje mjesto u svijetu.

Sljedećih nekoliko godina već je sasvim ušao u ugodnu rutinu. U svako doba godine kompa je prelazila kadgod je za to bilo potrebe. Noću uglavnom nije bilo prelazaka osim ako se nije radilo o nečemu hitnom; iako je Joška izlazio u susret svima i zbog toga bio vrlo cijenjen.

Nerijetko se događalo da se skupina radnika zadrži kod Joške i po cijeli dan: nekoliko čašica previše i odmah se pod kotlićem pali vatra, odlazi po još pića i provjeravaju mreže koje je Joška uvijek držao u vodi. Pored ugodnog šumskog ambijenta veliku ulogu u tome igrala je i Joškina narav koja se nakon dvadeset godina provedenih u šumi transformirala, zamijenivši restriktivne civilizacijske manire glasnom bujicom slobodne forme čovjeka. Pored toga što je glasno i često psovao, nije mu bilo strano ni pljuvanje, spontani prdež i podrigivanje, ali i iskrenost i izravnost, dobrodušnost i potpuna moralna neiskvarenost. Pomalo poput nekog jurodivog Kozaka Joška je imao naklonost seljana kao stabilan i neprijeteći element na rubu zajednice.

Osim ljudi koji su prelazili kanal poslom, postojala je i ona skupina koja je u ulozi izletnika odlazila u šumu ili vikend naselje na obali Dunava, udaljeno nekoliko kilometara od kompe. Tako se dogodilo da je jedne nedjelje, dvadesetak godina od početka svoje komparoške karijere, upoznao mladu učiteljicu Mariju koja je sa svojih dvadeset i pet godina bila friško zaposlena u seoskoj osnovnoj školi, u kojoj se i sama nekoć školovala. Kako je bila nedjelja, promet je bio vrlo slab i odvijao se uglavnom ujutro. Ali Marija je sama došla na obalu negdje nakon ručka te je tamo odložila bicikl, sjela na obalu i zagledavala se čas u vodu, čas u šumu. Joška ju je ubrzo primijetio te joj je, kako to nije učinila ona, doviknuo na drugu stranu:

- Triba privest priko?

- Pa moglo bi, ako nije problem.

- Evo, sad ću ja...

Zainteresiran za žene, ali u socijalnoj konstelaciji iz koje nijednoj u selu nije bio primamljiv, Joška je svoje pozne tridesete dočekaao kao djevac. Zato ga je prizor mlade usamljene žene u rano, sunčano nedjeljno popodne uznemirio do te mjere da nije znao treba li otići po nju ili pobjeći glavom bez obzira.

Ukrcao ju je na kompu i vukao na drugu stranu ne mogavši odlijepiti oči s nje. Marija nije bila djevojka čiju bi ljepotu ljudi izdvojili kao njezinu najprepoznatljiviju osobinu, ali u njoj je bilo nečega što je Joški, iz nekih nedokučivih razloga njegove nutrine, uzburkavalo krv i širilo nosnice. Nakon što je prvo sa samopouzdanom lakoćom prošetala po kompi i proučila je, opazila je Joškin pogled na sebi i vrlo brzo, kao i svaka bistra mlada žena, shvatila da joj je Joška na raspolaganju.

- I? Kako je radit na kompe? - iznenadila je pitanjem, smireno ga gledajući ravno u oči.

- Pa evo... Ide - zbunjeno je odgovarao Joška, skrivajući pogled negdje po pukotinama drvene platforme na kojoj su stajali.

- Dugo već to radiš? - dodala je svom neumornom pogledu i širok, ljubazan osmijeh.

- Pa evo... Ima već dvajst godina - davio se Joška pod njenim pogledom.

Stigavši na drugu obalu, Marija se isto tako nonšalantno iskrkala i naslonila bicikl na Joškinu kućicu. Joška je privezivao kompu i, kad se konačno usudio okrenuti, shvatio da ga Marija čeka na klupici pored njegove kuće ne skidajući pogleda s njega. Prilazio joj je razmišljajući kakvog posla da se prihvati, sve kako se ne bi morao suočiti s njom.

- Tu živiš? - pokazala je na kućicu.

- Pa da... Uglavnom sam tu.

- I uvijek počinješ rečenicu s „pa“?

Joška ju je zbunjeno gledao, ne znajući što bi rekao, dok mu je tijelo jedva vidljivo titralo.

- De mi pokaži kako je unutra - rekla je Marija i zakoračila prema vratima.

- Neka ulazit! Prljavo je! - kliknuo je stisnuta grla.

Zatekao ju je kako pod skromnim svjetlom malog prozora razgledava erotske postere koji su se poput tapeta prostrli po sva četiri zida, prekrivajući trošni kreč.

- Lipo, bogami... Lipo si to uredio - rekla je zadovoljno se smijuljeći dok je Joška na vratima tonuo od srama.

- Reko sam da ne ulaziš... - pokušavao se pravdati.

- Zašto? Misliš da ja ne voljim golotinju? Pa valak sam i ja od krvi i mesa.

Osušila su mu se usta, uhvatila ga je vrtoglavica, klecnula su mu koljena pa se naslonio na okvir vrata i promatrao Mariju kako vrlo zainteresirano razgledava postere, jedan po jedan.

- Jedino što vidim da ti voljiš ove malo krupnije ženske. Izgleda da ja onda kod tebe ne bi' prošla.

Izgovorila je to i zauzela pozu pred njim, stavivši jednu ruku na bok, koja kao da joj je malo pogurnula bokove u stranu, a drugu iza glave. Joška se nije usuđivao progovoriti jer se bojao da će ga pustinja u ustima izdati: jedino što je onako raspamećen pomišljao jest da želi progutati slinu. Gledao je u nju i sada se već naočigled tresao i povremeno trzao. Marija je, blaga i mazna, pronalazila silan užitek u trenutku.

- Pa... ne znam... - jedva je procijedio Joška, zgrozivši se svojeg uzdrhtalog glasa.

- Ne znaš?! - uzvratila je, gledajući kako Joška pokušava progutati nešto dok mu jabučica pleše gore-dolje.

- A i moje sise... - nastavila je, stavivši dlanove na grudi - Vidim da ti voljiš sisate. Moje baš i nisu velike. A? Šta kažeš?

Još je nekoliko sekundi nježno mazila grudi i gledala ga u oči smijuljeći se. Tada se u Joški nešto slomilo, smračilo, probilo! Zgrabio ju je oko struka i okrenuo, zadignuvši joj suknju. Ona je zatvorila oči i samo jednom kroz osmijeh uzdahnula, kao da želi reći: „Tako...“. Joška se stojeći zabio u nju straga, snažno je zgrabivši za grudi. Stenjao je iskrivljena pogleda i lica dok mu je slina tekla iz kuta usana kao da proživljava epileptički napad.

- Izvadi ga na vrime! Svrši na pod! - podvignula je Marija kad je osjetila da mu dolazi.

Kako Joška nije reagirao, sama se odmakla baš u pravom trenutku, ostavivši Jošku da se previja, slini i prosipa sjeme po podu poput neke izmučene životinje u agoniji. Podigla je gaćice, uz smiješak popravila suknju i kosu i izašla.

*

Ostatak popodneva proveli su vani, sjedeći za natkrovljenim drvenim stolom i klupama pored vode. Razgovarali su o koječemu, ali jedan je dio razgovora iz nekog razloga u Joški ostavio najdublji trag.

Marija je govorila o svojoj silnoj želji da ode iz sela, da vidi svijet i gradove. Jer, zaključila je na kraju:

- Šta se, uopšte, lipo može reć na ovom našem jeziku? Tu gadno zvuči i kad nekom kažeš da ga „voljiš“. Šta je to? To „lj“ tu zvuči tako nakaradno. Jesi razmišljao nekad o tom?

- Bome nisam... - rekao je Joška pomalo zbunjeno jer nije baš najjasnije shvaćao što Marija želi reći.

- Može se jako dobro covat - nastavila je - može se vriđat, može se sprdat i zajebavat, al ništa lipo i profinjeno se ne može reć.

- Čekaj malo - Joška se nekako i sâm osjetio prozvan - Ja nisam završio nikake velike škole, al ne vidim zašto bi tribalo gadit naš divan. Divan ko divan, bogati! Ljudi se moru nekako razumit. Šta se tu ima puno za filozofirat?

- Da si završio „velike škole“ onda bi možda i znao o čemu ti divanim.

- Sad ćemo se vriđat? - uozbiljio se Joška.

- Nećemo se vriđat. Al ti kažem da se lipe stvari kod nas ne izgovaru. Možda se mislu, al u našem divanu nema riči s kojima bi se one mogle reć. Evo, slušaj ovu pismu pa š čut i sam.

Zauzela je dostojanstvenu pozu i počela recitirati:

Srce moje samohrano,

*ko te dozva u moj dom?
neumorna pletisanko,
što pletivo pleteš tanko
među javom i med snom.
Srce moje, srce ludo,
šta ti misliš s pletivom?
k'o pletilja ona stara,
dan što plete, noć opara,
među javom i med snom.
Srce moje, srce kivno,
ubio te živi grom!
što se ne daš meni živu
razabrati u pletivu
među javom i med snom!*

- Eto, čuješ sad? I kako bi to reko na naškom?
- Pa lipo. Isto tako sam malo drukčije.
- Zvučalo bi nakaradno. Još kad dodaš sve te naše naglaske. Grozno...
- Ne razumim ti se ja puno u to, al opet ti kažem da čovek ne bi smio vriđat svoj maternji jezik. Pa ne znam kaki da je on. Šta sam ja? Neki Indijanac zato što ne znam recitovat pesmice iz čitanke? Idi ti malo u lipi kurac, znaš!

Odavno bi Joška izgubio živce i planuo na nju, ali radilo se o za njega vrlo posebnom danu i, prije svega, vrlo posebnoj osobi. Sada se lomio između žala za izgovorenim i povrijeđene lokalpatriotske taštine.

- E, moj dobri Joška - Marija se zamislila i osvrnula oko sebe - Lipo tebe tu, a?
- Ne zabavljam... - odgovorio je još uvijek malo nadureno.

Tada su se zaustavila dva automobila puna izletnika koji su se vraćali u selo. Potrubili su Joški i počeli izlaziti iz automobila, razbijajući svojim žamorom debeli mir predvečerja. Marija je naglo ustala prepoznavši među izletnicima i nekoliko svojih učenika. Kroz ljubazan smijeh dodala je da Joška i ona baš čekaju da se još netko pojavi kako se kompa ne bi pokretala samo zbog nje.

Joška ih je sve ukrcao i prebacio ne usudivši se niti pogledati Mariju, sve u nadi da će mu se ona obratiti na rastanku. Međutim, Marija se kao i svi ostali putnici revijalno zahvalila i nestala lagano na cesti koja je zavijala prema ciganskom naselju.

Joška se nikada nije usudio nekoga pitati za nju, a kamoli je potražiti. Grčevito se nadao da će je ponovo vidjeti sutra, sljedeći tjedan, kad bude neki praznik, kad bude lijep dan, kad dođe jesen, kad prođe zima... Tek je godinu dana kasnije saznao da je ona vrlo brzo po njihovom rastanku dala otkaz u školi i otputovala iz sela. Neke žene su načule da sad radi u osnovnoj školi u Svrlijgu gdje je udana za nekog željezničara.

Godinama nakon toga Joška je u posebnim prilikama, kad mu se skupilo neko društvo pa se popilo i zasjeo duboko u noć, recitirao svoje stihove koji su među odabranim seljanima postali opće mjesto oduševljenja i zabave:

- Jel, jesi čo što je naš Joška Komparoš napiso pismu? To moraš čut. Čitavo čudo!

A ti su trenuci izgledali tako da bi ljudi prikrili podsmijeh i potrudili se atmosferu učiniti dostojanstvenom; Joška bi ustao sav zajapuren plamenom rakije u sebi i otpočeo:

*Niku noć sam izašo
Da vidim šta se to kokoše bunu,
Nisam mogo znat
Da ću u tvojmu dvoru vidit Tunu.*

*Priskočio ogradu, pogazio diteljnu,
Bika, obični bika...
Gledo sam u zvizde:
bol odviše velika.*

*Unišo sam unutra, sio na krevet
Pa se mislim:
Bože dragi, di je našla Tunu
kad mu ni'ko u familije ne radi?*

*Cilu noć sam se privrto,
Nisam mogo spavat.
A baš u to doba
I kera počo zaurlavat.*

*Ja bi' željio da si moja,
Ja brez tebe nemam spokoja,
Ja bi' za tebe, valak, svašta učinio,
Jer ti, ti si... (pa ondak staviš ime koje već oćeš)*

*Ope' niku noć u'vatila mi tuga,
Bome, bilo je zlo!
I na svu sriću bila dobra cuga
Pa sam pribolio i to.*

*Život mi više ništa nije
Otkad si očla š njim,
Da sam bar one noći spavo
To furtom željim...*

Bez riči smo odlazili iz sela. A pošto je selo poznatije po svojmu ataru nego po ljudima što živu u njemu, zaputili smo se kroz cigansko naselje, kroz koje se mora proć kad se ide na kompu. Ta kompa vodi priko kanala iza kojega se nalazi najčudesnija šuma na svitu. Misto na kojem čeljade postane toliko glasno da, jednostavno, nestane.

JOŠKA KOMPAROŠ

Evo ga! Sad ću!

Viko je Joška Komparoš s druge strane kanala i vuko kompu na našu stranu. Bio je glasniji od šume ujutro, što se savijala pod jakim vitrem.

JOŠKA KOMPAROŠ

Vas sam čeko! Sad ću ja, za minut!

Joška Komparoš je bradati pijanac koji vuče kompu. Brzo nas je ukrco.

JOŠKA KOMPAROŠ

Jel, bogati, jeste vi oni koji se raspitivu za Stevicu Čatalinca?

Bio je jako glasan i od njega nisi mogo pobić. Čeljade sa vode...

JOŠKA KOMPAROŠ

Ko Bog da ste došli! Ja sam ga sinoć vidio!

Ni' ga tribalo tirat da nastavi.

JOŠKA KOMPAROŠ

Sinoć, ležim u moje kolibe na druge strane, kad mi kera počne lajat! Izađem i vidim na druge obale ne'ko zvoni s onim zvonem na bicigla. I ja (šta ću?), latim klipak i kompom na drugu stranu. Ne znam, možda je nikaki hitni slučaj!

Uzbudito je divanio i jako vuko kompu.

JOŠKA KOMPAROŠ

I dođem tamo, kad vidim nikako dite na bicigla! Drži motku za pecanje u ruka. Nasrdio sam se pa sam mu svašta naviko. A on – ni pet, ni šest – nego uguro biciglu na kompu. I ništa ni' divanio! Čuti, i st'o na kompu ko kaki gospodin. Ondak mi je palo na pamet da možda baš i ni' svaj kako triba, pa sam latio klipak i odvuko ga na drugu stranu.

Vučem ja kompu i divanim mu, a on ništa. Čuti i gleda u vodu. I kad smo došli priko, uzmem

ja pa ću vezat kompu. Zavežem, okrenem se, a njega već nema. Dreknem! Ništa.
I ondak vidim na kompe da je ostavio motku za pecanje. Latim ju – kad ni' to ni motka,
bogati! Razmotam ju i imam šta vidit: barjak! Crkveni barjak za sa'rane što ga je mali
Čatalinac ukro! Dreknem još jedanput – od malog ni traga, ni glasa.
Omak sam 'tio it vratit velečasnom barjak. I 'oću krenit – nema mi klipka! Ukro mi Stevica
Čatalinac klipak! Pa kako ću sad kompu privuć?!
I tako sam osto tu dok mi nisu doneli novi klipak.

Kad smo u tom momentu stigli na drugu stranu, bradati pijanac Joška Komparoš je vidio da
mu ništa ne virujemo. Strašno se nasrdio.

JOŠKA KOMPAROŠ

Šta je? Ne virujete mi? Misliš da izmišljam? E, pa sad ćeš vidit

Dok smo silazili sa kompe, Joška je unišo u svoju malu kolibu da bi se vratio za dvi sekunde
sa velikim crkvenim barjakem.

JOŠKA KOMPAROŠ

Evo ga! Gled! Jel vidiš sad? A?

Razmavo se tim posmrtnim barjakem ko da je zastava.

JOŠKA KOMPAROŠ

A? Šta kažeš?

Naše uzbuđenje je bilo ko nikad do sad!

JOŠKA KOMPAROŠ

Nije se vraćo! Nikad ga više nisam vidio.

Možda ipak?!

JOŠKA KOMPAROŠ

Pa nisam valak lud pa da ne znam jesam ga vidio il nisam! Nikad više! Prišo je kompu, ošo u
šumu i više ga nema. Kaput. Frštenzi?

Ostali smo sidit na jednoj drvenoj klupčici pored Komparoševe kolibe. I tresli smo se od
znatiželje. Čekali smo cilu noć. I cili dan.

Eto. Još smo tu.

Ivan Vidak

Rođen 1981. u Somboru. Srednju školu pohađao u Somboru i Šibeniku. Godine 2003. upisuje studij ukrajinistike i turkologije na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. No već 2004. godine napušta Filozofski fakultet i upisuje studij dramaturgije na Akademiji dramske umjetnosti u Zagrebu gdje je i diplomirao 2012. godine.

Od 2013. do 2023. radio je kao urednik u nakladi Sandorf. Živi u Zagrebu. Član je Hrvatskog društva pisaca.

Objavio: *Ugljik na suncu* (priče, 2015), *Radio Siga* (roman, 2020).

Biblioteka Mali rakun

knjiga 84

Ivan Vidak

UGLJIK NA SUNCU

© 2024 Ivan Vidak

© za elektroničko izdanje: Društvo za promicanje književnosti
na novim medijima, 2024

Izdavač

Društvo za promicanje književnosti
na novim medijima, Zagreb

Za izdavača

Krešimir Pintarić

Urednik

Tihomir Dunderović

Fotografija

Анна Васильева / Pexels.com

Objavljeno

15. rujna 2024.

ISBN 978-953-374-285-4 (HTML)

ISBN 978-953-374-286-1 (EPUB bez DRM)

ISBN 978-953-374-287-8 (PDF)

ISBN 978-953-374-288-5 (MOBI)

Prvo izdanje

Sandorf, Zagreb, 2015.

**Knjiga je objavljena uz financijsku potporu
Grada Zagreba i Ministarstva kulture i medija
Republike Hrvatske.**